

ŽIVLJENJE IN SVET

„Dido in Aeneas“ (Raffael 1483—1520)

Slika, ki jo je veliki mojster naslikal leta 1512, je zdaj v posesti nekega švicarja,
ki jo prodaja za štiri milijone dolarjev

11. oktobra

15

Knjiža 10.

19 Ljubljana 31

Življenje in svet

Ilustrovana tedenska revija

Izhaja vsak petek in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. — AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. — Amerika in ostalo inozemstvo letno 1 ½ dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ulica 5.

VSEBINA št. 15.: Oživiljanje mrtvih oči. — Dr. Oskar Reya: Na najvišji gori v Evropi (Vzpon na Mont Blanc). — Vzhodni Turkestan. — Žuželke in papir. — Čuden denar. — Napake v slovenskem izrazoslovju. — Z Daljnega vzhoda. — Boris Rihteršič: Čez ocean (konec). — Mihajl Zoščenko: Mati in sin. — Dodatek. — Prebavljivost mesa — Vojteh Lindtner: Strupeni kukmak in opis gob z ovojem. — Mostovi in predori, čuda tehnike. — Dr. H. Demel: Kleopatra in njene predhodnice (konec). — Razvoj letalstva v sliki in besedi (nadaljevanje). — Karikatura. — Tedenski jedilni list — Človek in dom (Slike v stanovanju — steklena omara). — Ženska v sportu. — Humor v slikah.

Ženska v sportu

Ženski sporti so pri nas še povsod precej v povojih. Dočim smo v nekaterih panogah vsaj od časa do časa beležili lepe uspehe, se v drugih niti baviti ne smemo z načrti, kako bi jih uvedli. Zanimanje za nekatere ženske panoge vzplamti nenadoma in se zopet — nepričakovano kot je prišlo — izgubi brez sledov in koristi. Z malimi izjemami so pri nas vsi ženski sporti še v skromnih početkih in treba bo še mnogo propagande in podrobnega dela, preden bomo lahko tudi naše sportnice postavili kot enakovredne nasprotnice v vedno številnejši sportni družini nežnega spola.

Glavna spotika za smotreni in nemoteni razvoj sportnega pokreta med ženskim svetom je menda res samo prepričanje, da sport oropa žensko privlačnosti, ljubkosti, veselosti in vsake elegancije ter dražestne lepote. Nasprotniki ženskih sportov vedno očitajo, da je ženska brez ljubkosti in veselosti kakor cvet brez vonja ali biser brez bleska. Vsako telesno delo — tako modrujejo dalje — zasenčuje njeno ženskost ter zapušča smešne in neestetske sledove. V tem oziru so menda najbolj vztrajni Angleži, ki načeloma odklanjajo vsako sportno udejstvovanje ženske, češ, da sport pri njih nima istih namenov, še manj pa doseže iste cilje kot pri moških.

Te trditve niso samo precej osamljene, temveč tudi popolnoma zgrešene. Danes je vsakomur jasno, da razvite mišice ne zmanjšujejo ljubkosti in telesna moč ne ovira prožnosti. Vse je seveda odvisno od tega, kaj smatrajo propagatorji ženskih sportov za pravo sportno udejstvovanje ženske; treba je namreč strogo ločiti ne-

katere panoge, ki ženskemu telesu niso primerne. Vedeti je treba, da je nekaj telesnih vežb, ki za žensko niso priporočljive in ji celo lahko škodujejo. Brutalna moč je za žensko brez dvoma neokusna. Vaje in vežbe, ki vzbujajo, če jih izvaja sportnik, splošno občudovanje, imajo, če jih izvaja ženska, ravno obraten učinek. Treba je pogledati le slike o boksaških ali rokoborskih nastopih med ženskami. Slab užitek je tudi gledanje nogometnih tekem med ženskimi »moštvi«, ki niso prav redke v Franciji ali Nemčiji. Prav neprimerno za žensko je tudi dirkanje s kolesi, ker je preveč naporno in spremeni žensko po nekaj urnem boju v izčrpano bitje brez duše in telesa. Zanimivo je, da so skušale ženske pred leti prirediti v New Yorku častne šestdnevne dirke, ki pa so se končale s takim polomom, da od tedaj na ameriških dirkališčih ni nikjer nobene ženske več.

Sportnica je seveda po svojem bistvu popolnoma različna od moškega. Mnogo je fizičnih vaj, ki dvignejo njeno prožnost in jo napravljajo še bolj privlačno, če se izvajajo pravilno. Pomislimo samo n. pr. na harmonične gibe telovadkinj, teniških igralk, drsačic, atletinj itd. in priznati moramo, da te telesne vaje, dasi je tudi zanje treba mišic in poguma, vztrajnosti in požrtvovalnosti, niti najmanj ne škodujejo njihovi ljubkosti.

Res pa je, da ženske, ki goje sport, navadno niso šibke, mehkužne, ničemurne in slabotne. Ljubiteljice sporta ne poznajo slabosti, trmoglavosti ali romantičnosti;

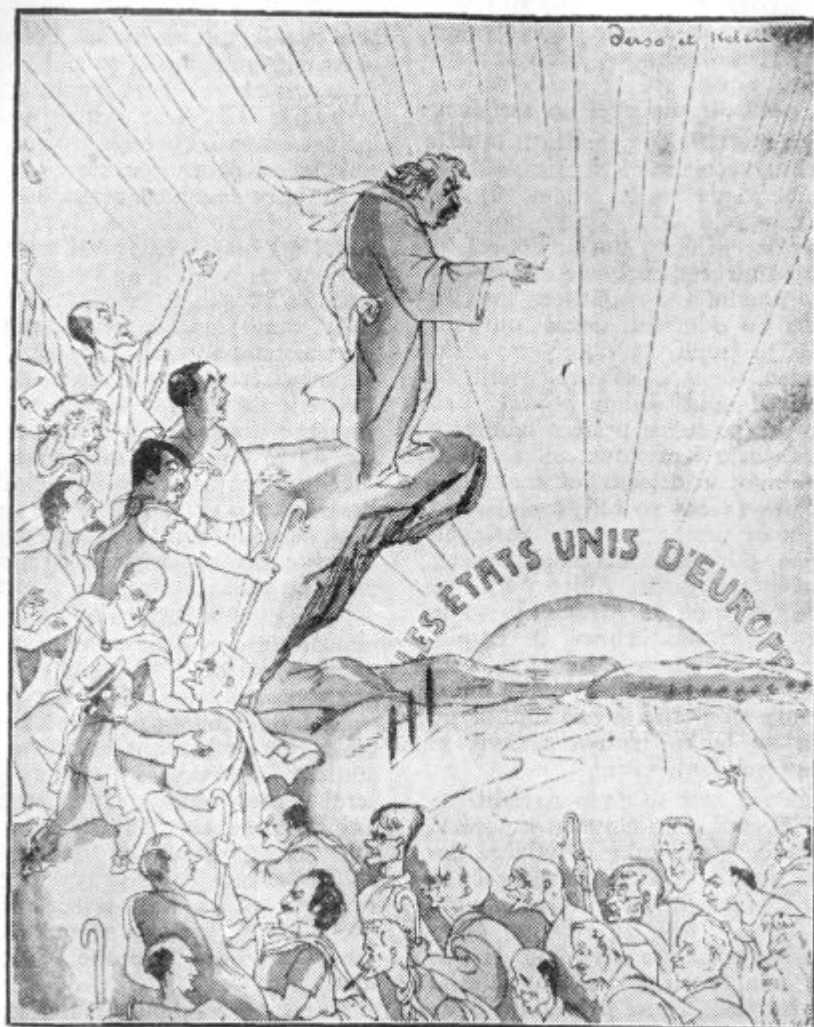
Nadaljevanje na predzadnji strani.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 15.

LJUBLJANA, 11. OKTOBRA 1931.

KNJIGA 10.

»Obojubiljena dežela«

Ta risba je ena najduhovitejših »Ženevskega testamenta« v desetih letih mednarodnega sodelovanja v pravkar izišlem albumu Derso in Kelen. Vidimo Aristida Brianda, ki osvetljuje s cigareto »obojubiljeno deželo« — Zedinjene države v Evropi. Za njim plezajo v množici delegati pri Društvu narodov: Curtius (Nemčija), Mac Donald, Henderson (Anglija), Laval (Francija), Grandi (Italija), Brüning (Nemčija), Beneš (ČSR), Schober (Avstrija), Zaleski (Poljska), Praaland (Norveška), Van Blokland (Holandska), Bech (Luksemburška), Unden (Švedska), Hymans (Belgija), Lerroux (Španska), Venizelos (Grčija), Branco (Portugalska), Motta (Švica), Karolyi (Madž.), Lattik (Estonika), Erich (Finska), Marinković (Jugoslavija), Titulescu (Romunija), Borberg (Danska) ...

Oživljanje mrtvih oči

V mrtvašnici praškega medicinskega instituta dela učenjak F. Pollak poskuse z oživljanjem oči. Po vseh pravih kirurški umetnosti iztikajo mrtvecem oči iz očesnih duplin in jih skušajo po novi Pollakovi metodi oživiti. Morda v teh poskusih res že zori dolgotrajno prizadevanje zdravnikov, kako bi slepemu spet vrnil vid z vstavljanjem zdravih očes, ki jih izrežejo mrličem.

Za enkrat skušajo v institutu le oživiti oči mrtvecev v čisto fiziološkem smislu, ne glede na omenjeni cilj, ki je morda še zelo daleč. Drzno početje, ki pa vendar ni čisto novo. Poprej so že večkrat odrezali mrtvecem prste, ki so jih z umetnim dovajanjem krvi še delj časa po odmrtnosti telesa ohranili žive. Ko je truplo že dolgo trohnelo pod zemljo, so na odsekanih prstih še vedno rastle nohti kakor poprej. Več kot leto dni so ležali prsti v laboratoriju profesorja Kravkova in živeli z vsemi vidnimi in otipljivimi znaki življenja. Ves ta čas so bili toplejši od okolice in če jim je profesor vbrizgnil pod kožo odgovarjajoči medikament, so se začeli celo potiti. Žilice v njih so še vedno reagirale na zdravila in so se raztezale in krčile, čeprav je truplo, od katerega so bile odločene, že celo leto počivalo pod zemljo. V posameznih organih tli življenje pač tudi še po smrti in se lahko iznova razneti in ohrani na nekdanji višini.

Grozničave reči se dajo narediti na ta način. Še trdnemu človeku zagomazi po hrbtu, če gleda take oživljajne poskuse na mrtvih telesih. Da, posreči se celo, da mrtveci še enkrat spregovore potem, ko je v njih že zdavnaj ugasnila poslednja iskrica življenja. Iz mrličevega grla se utrga težek vzdihljaj ali pritajen krik, če se pripravijo oživljene mišice glasilk s primernimi reakcijami do krčenja. Matere, ki so umrle v poslednjem stadiju nosečnosti, lahko več dni po smrti porode v grobu. Sporno je le še vprašanje, ali je pripisovati rojstvo naraščajočemu pritisku plinov, ki se razvijajo v razkrajajočem se telesu, ali pa delovanju mišic. V institutu za sodno medicino na Dunaju je nedavno tega Eisenmenger sestavil črpalko, ki vzdržuje umetni krvni obtok po

odmrlem telesu. Posledice so bile presenetljive. Trupla so začela iznova krvaveti iz ran, mrtvaška bledica se je umaknila, sicer ne zdravi rdečici življenja, pač pa sinji barvi, ki je značilna za vse zadušence.

Naj sledi nekaj pojasnil k poskusom praškega učenjaka Pollaka. Za oživljenje mrtvih oči je treba čim brže po smrti napraviti na truplu kirurško operacijo. Glava se odpre na temenu in instrumenti operaterja prodirajo od tod počasi proti očesnim duplinam, ki se prav skrbno izpraznijo. Nato se izlušči očesno jabolko, z vsemi vanj vodečimi žilami. Zdaj leži mrtvo človeško oko na mizi, in začne se poskus. V arterijo očesnega jabolka se vbrizgne neka raztopina, segreta natančno na telesno temperaturo. To je umetna kri. Še nekaj trenutkov poteče in odbeglo življenje se iznova povrne v oko. Na kemične dražljaje se zenica skrči, kakor da bi bila živa, mišice šarenice se spet odzivajo vnanjim dražljajem. Prav tako postanejo tudi krvne posode iznova občutljive za vsakovrstna zdravila ter se širijo in krčijo, kakor da bi še vedno skrbele za živo oko.

Poskus oživljanja mrtvih oči je v neposredni zvezi z vrsto prav perečih vprašanj, tihočih se presajanja mrtvih oči v očesne dupline živih ljudi. Že pred leti je na poskusnem zavodu za biologijo na Dunaju mladi madžarski študent Koppányi, ki je zdaj univerzitetni profesor v Chicagu, napravil nekaj sličnih transplantacij, ki so vzbudile takrat velikansko pozornost. Posrečilo se mu je, da je oči, ki jih je izrezal živali, vstavil v očesne dupline druge živali, kjer so se tuja očesa dejanski prirastla, ozdravela in se ohranila.

Nerešeno je ostalo doslej vprašanje, ali so ta presajena očesa tudi res videla, ali pa so bila morda le mrtva zrkla, kakor steklena očesa. Transplantacije je namreč napravil samo na podganah. Te živalce pa se seveda orientirajo v prvi vrsti po zelo razvitem vohu, tako da oči prav za prav niti ne potrebujejo. Še najspretnější opazovalec ne more razlikovati, ali je neka podgana slepa ali ne. Edina razlika je ta, da podgane z zdravimi očmi pogumneje skačejo v

globočino kakor slepe, toda ta skromni dokaz skeptikom, kakršni so zdravniki, seveda ne more zadoščati za dokončno sodbo, če podgane z vstavljenimi očmi res vidijo. Proti uspehu transplantacije očes pa govorijo tudi negativni eksperimenti, ki so jih napravili na kliniki Meller. Tu so ugotovili,

da se očesni živci nikdar niso zrastle, če prav se od drugod navajajo nasprotni dokazi. Potlej so za dolgo utihnili vsa poročila o očesnih transplantacijah. Spori in upi so bili pokopani do zdaj, ko se je Pollak iznova lotil tega velepomembnega problema.

Dr. Oskar Reya

Na najvišji gori v Evropi

Vzpon na Mont Blanc

Komu izmed idealnih planincev ne vztrepeta srce ob misli na najvišjo goro v Evropi, na 4810 metrov visoko Belo Goro — Mont Blanc. Mislim, da ga ni med ljubitelji planin, ki bi si ne želel povzpeti se na ta planinski ponos vse Evrope. Tudi mene je gnala ljubezen do planin tja v svetovno znani Chamonix in sklenil sem, da moram doseči vrh za vsako ceno. Slišal sem in čital sem, da vzpon na Mont Blanc ni posebno težak. Treba je biti samo vztrajen in imeti lepo vreme. Zato sem se pridno treniral vsako nedeljo po naših planinah in opravil na dan do štirinajst ur nepretrganega hoda. V razmeroma kratki dobi, v juniju in juliju letošnjega leta, so »padli« najpomembnejši julijski in kamniški vrhovi: Jalovec, Mojstrovka, Prisojnik, Škrlatica, Triglav, Kočna, Skuta in še nekaj manjših. Glede vremena sem si prištel precejšnjo vsotico, tako da bi lahko s mirno vestjo čakal celih štirinajst dni. Kasneje sem uvidel, da je bila ta previdnost na pravem mestu.

Sredi avgusta sem se podal popolnoma sam na pot. Niso me toliko skrbele morebitne nevarnosti kolikor dvom in strah, da ne bom dosegel vrha. Ustavil sem se v Innsbrucku in si nakupil v tamkajšnjih športnih trgovinah vse potrebno za tako visoko turo, pred vsem tople obleke, kajti pripovedovali so mi, da utegne biti pod vrhom do —15 stopinj mraza, posebno če te zaloti burja. Dobro opremljen sem nadaljeval pot preko Švice, čez Chur in sedlo Furca ter prekoračil pri Martigny francosko mejo. Odtod te prepelje lokalna gorska železnica v Chamonix. Odšel sem iz Ljubljane v nedeljo 16. avgusta zjutraj in sem prispel v Chamonix v terek zvečer. Ob odhodu iz Ljubljane je lilo in ob prihodu v Chamonix je še vedno

lilo. Vendar sem upal, misleč na predvideno ysotico, da mi bo tudi v Franciji solnce posijalo.

Plaho sem izstopil na kolodvoru in se oziral po kralju Alp. Nisem ga ugledal. Bil je skrit v oblakih in mi ni privoščil dobrodošlice. Nekoliko zbehan padem v roke prvemu hotelskemu agentu, ki me pelje v hotel Téléférique. Zmenil sem se za sobo in penzijo vse za 60 frankov na dan. Odložim kovčeg, nahrbtnik in cepin ter hajd po mestu. Moja prva skrb je bila, da si najdem družbo, s katero bi se povzpel na vrh. Kajti kljub trdni volji se nisem hotel podati sam na to turo. Na nekem vogalu zagledam kopico na pol turistično napravljenih možakarjev. Prišel sem pred pisarno vodnikov, »bureau de guides«. Povem jim, da se želim povzpeti na Mont Blanc in če me morejo pritegniti h kakšni družbi ali karavani, kakor oni imenujejo tako družbo, ki se poda v planine. Star mož za mizo, najbrže vodja te pisarne, me ljubeznivo sprejme in mi takoj sporoči, da se je pravkar javil mlad Francoz iz Alžira, ki želi tovariša za skupen vzpon. Dobim naslov in pohitim v hotel Allobroges k novemu znancu.

Moj novi tovariš je bil neki »rédacteur a la prefecture«, rojen alžirski Francoz. Ustrašil sem se ga, kajti bil je šibek in ni kazal nikake planinske ali vsaj sportne poteze na obrazu. Skrbelo me je, da bi mu ne odpovedale noge sredi pota...

Drugi dan je bilo nebo čisto in snežnobeli kristalnočisti Mont Blanc se je bleščal v svojem sijaju. Poznal sem že v Ljubljani iz karte vse njegove lednike, snežišča in predvrhove. Takoj sem spoznal njegov največji in najdaljši lednik »Les Bossons«, preko katerega sem se mislil povzpeti na vrh. Hitim takoj k tovarišu in nato v pisarno, da bi se še

Istega dne odpravili na pot. V pisarni so nam določili vodnika Jacquesa Tissaya in nosača Michela Ducroza. Sprva nisem hotel vzeti nosača, kajti kar mi je bilo treba, bi nosil sam in poleg tega je nagrada za vodnika in nosača zelo visoka. Vodniku moraš dati 500 frankov, nosaču pa 350. Nadalje moraš v koči plačati vse stroške za oba in jima moraš preskrbeti še vso hrano za pot. Toda v pravih sindikata vodnikov je nosač predpisan in, hočeš nočeš, nosača moraš vzeti. Nosača pa ne smeš smatrati kot človeka, ki prevzame vso nošnjo prtljage, temveč le kot pomočnika vodniku. Vodnik je starejši človek, že star izkušen planinec,

raš zelo previdno prekobacniti. Nato nadaljujemo pot po gornjem delu lednika Tacconnaz in po triurni celotni hoji od poslednje postaje vzpenjače smo prispeli do oskrbovane kočice na strmem skalnatem grebenu »Grands Mulets«. Dosegli smo že višino 3050 m.

Do sem je šlo vse dobro in že sem mislil, da se nam bo vzpon posrečil. Določimo odhod na drugo uro po polnoči in se spravimo spat. Ponoči pa nas prebudi grmenje in strele ter tuljenje snežnega viharja. Mont Blanc se nam je skrivil v oblake in ves drugi dan je snežilo. V megli smo se morali zopet vrniti v dolino. Srce se mi je stiskalo od žalosti in

Na vrhu Mont Blanca

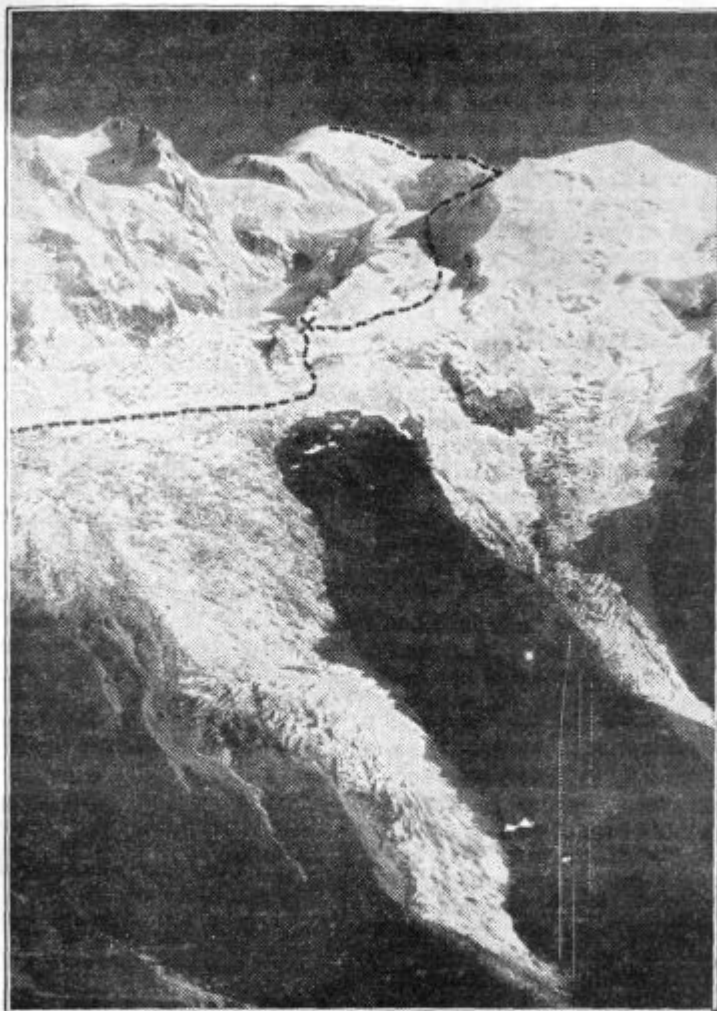
nosač pa mlad fant, ki se vežba za vodniški poklic. Moj Jack je bil 55 let star in se je z menoj podal na Mont Blanc štiri in osemdesetih, nosač pa šele tretjič.

Ob pol dveh popoldne smo odrinili vsi štirje v bližnjo vasico »Les Pelerins«, odkoder vozi vzpenjača proti Mont Blancu. Poslednja postaja vzpenjače je v višini 2650 m. Od tu gradijo novo na bližnji predvrh Mont Blanca na Aiguille du Midi. V dvajsetih minutah smo se dvignili za 1650 m. Chamonix je 1050 m nad morjem. Vožnja gor in dol stane 65 frankov. Od poslednje postaje smo hodili še kake pol ure po trdnem kopnem, nakar smo stopili na lednik Les Bossons. Po enourni šetnji med ledniškimi razpokami smo prešli na levi breg lednika do tako zvane »la Jonction«. Tu namreč trčita lednika les Bossons in la Tacconnaz skupaj in je to najopasnije mesto na tej turi. Čez široke in globoke ledniške razpoke vodijo lestve, preko katerih se mo-

jeze. Vendar sem sklenil, da bom turo ponovil, dokler bom čutil še kak frank v žepu. Enkratne stroške sem že plačal. Vodnik je zahteval za vzpon do Grands Muletsa 130 frankov, nosač pa 100. Stroški v koči so znašali za vse štiri tudi čez 400 frankov. Reči pa moram, da smo jedli in spali zelo dobro. Kosilo in večerja staneta po 30 frankov, zajtrk 12, čaj 6 in prenočnina 30. Vse zelo drago, toda, ali na Mont Blanc in plačati ali pa ostati doma. Moja domneva o planinski sposobnosti mojega alžirskega tovariša je bila tudi pravilna. Revez je imel nove čevlje, ki so ga tako ožulili, da sem ga videl potem še nekaj dni šepati po Chamonixu. Ture sploh ni mogel ponoviti. Deževalo je nepretrgoma ves teden. Šele drugi četrtek se je razvedrilo. Bil pa je tudi že skrajni čas, kajti denarnica se je vedno bolj sušila. 28. avgusta sem se podal zopet z istim vodnikom in nosačem na Grands Mulets. To pot pa popolnoma sam. Spet smo določili odhod drugega

дне ob dveh zjutraj. Ko sem se ob določenem času zbudil, si nisem mogel želeti lepše noči. Nebo brez oblčka in luna je sijala. Navežemo se na vrh v razdalji kakih deset metrov in hajd navkreber. Vodnik prvi, jaz drugi in nosač zadnji. Od lednika navzgor ledniške razpoke pone-

odnosno do sedla »Col du Gouter«, kjer je najvišje neoskrbovano zavetišče »Cabanne Vallot«. Dospeli smo gor ob sedmih zjutraj. Za nami sta kmalu prišla še dva mlada Angleža z vodnikom in nosačem, ki pa nista nameravala na vrh. Bila sta že namreč enkrat prej gor in sta

Pogled na Mont Blanc z Mont Breventa (črtice kažejo pot na vrh; X koča na Grands Muletsu)

hajo in korakaš po samih snežiščih. Ker je ves teden prej snežilo in ker smo bili prvi, smo morali gaziti popolnoma svež sneg. Ni se pa preveč udiralo, ker je površina snega čez noč nekoliko pomrznila. Preden prideš do glavnega grebena, moraš preko dveh velikih platojev. Prvi je »petit plateau«, drugi »grand plateau«. Ko je solnce pozlatilo najvišje vrhove, smo že bili na koncu zadnjega platoja in imeli smo še dobro uro hoda do grebena

prišla le po neke stvari, ki sta jih pustila v tem zavetišču.

Vzpon je potekal dosedaj mirno, na grebenu pa nas je pozdravila močna burja s snežnimi zastavicami. V koči smo se nekoliko odpočili in nato dobro opremili za nadaljnji najnapornejši vzpon po grebenu. Bili smo v višini 4362 m, torej samo še 448 m pod vrhom. Dobra Angleža sta imela še od prej v koči spravljen primus-gorilnik, pri katerem sem

otajal svoje mrzle čevlje in si nekoliko ogrel noge. Potem sem se dobro oblekel. Imel sem dolge volnene spodnje hlače in flanelasto srajco, nato sviter in dolge gornje volnene hlače, potem smučarski jopič in povrh vsega še vetrni jopič in vetrne hlače, tako zvano »Windjacke in Windhose«. Na nogah sem imel še volnene dokolenke in dva para volnenih nogavic ter nizke ovojke. Na glavo sem si nataknil najprvo francosko okroglo čepico in nato še volneno čez ušesa. Roke sem si zavaroval z dvojnimi rokavicami, volnenimi in platenimi. Privezal sem si še dereze in nataknil zelene naočnike in odšli smo s cepinom v roki in seveda spet navezani po grebenu. Nahrbtnike in ostalo prtljago smo pustili v kočici. Moj tovor do kočice je znašal približno deset kilogramov.

Burja je sunkoma razsajala. V vseh dosedanjih spisih o turah na Mont Blanc sem čital zelo omalovaževalno izražanje o vodnikih. Reči moram, da je bil moj Jack mož na mestu. Ker ni bilo že dolgo nobenega na vrhu, so bile vse prejšnje stopinje zabrisane. Morali smo vse na novo sekati. Vendar greben ni bil leden, le sneg je bil trd in primrznjen. Preden prideš na pravi greben Mont Blanca, moraš čez greben »Les Bosses«, in sicer sta dva, prvi »Les grandes Bosses« in drugi »Les petites Bosses«. Najbolj strm je greben v začetku, ko se pričneš vzpenjati po Les grandes Bosses. Razen tega pa je tukaj burja najhujša, toda čim bolj se vzpenjaš, tem bolj ponehuje. Najbolj divja doli na sedlu samem. Po triurnem vzpenjanju, ne nevarnem, vendar pa napornem, smo končno le stopili ob 11. na toliko željeni vrh. Podali smo si vsi trije roke in si privezali dušo s krepkim požirkom konjaka. Tu je burja skoroda ponehala. Tudi z razgledom sem imel srečo. Videl sem vse, kar se videti da, a najbolj mi je ostal v spominu sloviti rog Matterhorna na vzhodni strani.

Pot navzdol je šla hitreje. Ob dveh popoldan smo bili že nazaj v Grands Muletsu. Celotno turo smo dokončali, računajoč od oskrbovane kočice, v dvanajstih urah vstevši enourni počitek v Cabanne Vallot. Zelo sem se bal, da me bo mučila gorska bolezen. Zaradi pomanjkanja kisika gori pod vrhom pa sem občutil samo hitrejšo bitje srca in neznamen glavobol. Od napora nisem mogel nič jesti. Šele zvečer v Chamonixu sem se najedel. Tudi vodnik in nosač nista nič jedla, dasiravno smo imeli dovolj živeža s seboj.

Vzpon na Mont Blanc torej ni težak. Če ga primerjamo s kako našo turo, bi ga primerjal s Stolom pozimi od vzhodne strani z Zelenice. Moraš vzdržati celodnevni marš, imeti srečo v vremenu in kolikor mogoče nabito denarnico. Iz Ljubljane stane tura na Mont Blanc: vožnja v Chamonix in nazaj 640 frankov, vodnik in nosač 850, stroški v koči za vse tri 350, vožnja z vzpenjačo 65, stroški v hotelu na dan 60, če moraš čakati recimo en teden, znese 420 fr. Vse skupaj znaša okroglo 5000 Din.

Mnogi se podajo na pot brez vodnika, češ da ni častno z njim iti na turo. Vendar s tem postavljajo svoje življenje v smrtno nevarnost. Letos se je zaradi tega do konca avgusta ponesrečilo že 23 nepremišljenih mladih turistov. Danes, ko poznam pot, si upam sam na Mont Blanc, prvič na kako neznano velegoro pa le v družbi z vodnikom ali s kako večjo odpravo.

Končno naj omenim še Slovence, ki so se že povzpeli na Mont Blanc. Prvi je bil Janko Mlakar v družbi treh tovarišev. Svoj vzpon opisuje v Mladiki, letnik VII, 1926. Drugi je bil Miro Kajzelj s štirimi tovariši in opisuje svoj vzpon v »Jutru« od 1. VIII. 1926. Nadalje se je lansko leto tudi povzpел na vrh Zagrebčan Dušan Jakšič s še enim tovarišem. Opisuje svoj vzpon v Hrvatskem planinarju, letnik 1931. V spominski knjigi v koči na Grands Muletsu sem zasledil še tri Slovence iz Celja. Vseh Jugoslovenov je bilo torej na Mont Blancu enajst, kolikor je meni znano.

Anglosaksonski pisci

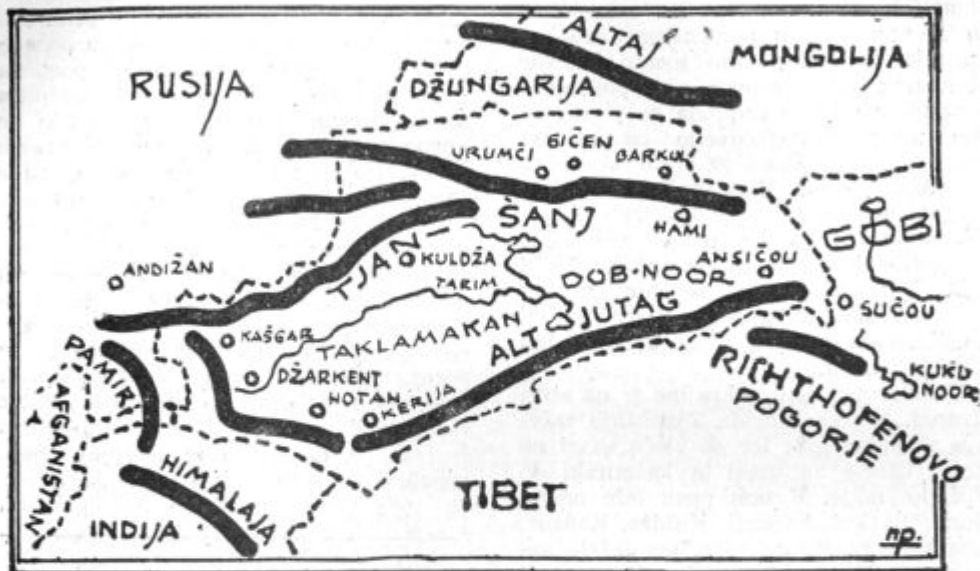
Kdor doseže na Angleškem velike naklade, zasluži mnogo več nego tovariši v Franciji, Italiji, Spaniji ali Nemčiji. Ondan je umrl sir Hall Caine. In listi so se vpraševali, ali je že kak pisatelj zapustil tolikšno vsoto. Dickens, ki je imel silen uspeh, še dolgo ni toliko zaslužil: ostavil je samo 100.000 funtov, torej polovico Caineovega imetja. Pisatelj »Zadnjih dni v Pompejih«, Bulwer Lytton, je zaslužil samo 80.000, Trolone je v 20 letih nabral komaj 70.000, George Eliot (t. j. gospa Anna Evans) je potegnila 40.000 funtov za »Adam Bede«. Toda W. Scott je potolkel vse: srečni dediči so dobili po njem 300.000 funtov.

Vzhodni Turkestan

V teku japonsko kitajskega spora za Mandžurijo je ves zapadni svet več ko teden dni taval v zmoti glede japonskih namenov na Daljnem vzhodu. Med tem ko je mikadova vlada prav spretno prikrivala svoje načrte in je sovjetsko časopisje naglašalo, da je vso zadevo pripisati »imperialističnim spletkam« ter da to-

cije povsem točne, ali pa imajo samo namen vzpodbuditi Anglijo k večji delavnosti zoper uresničenje omenjenega rusko japonskega dogovora, so vendar zelo verjetne, osobito ker razkrivajo dve točki, kjer Kitajska najbolj čuti pritisk sovjetske državne zveze.

Sinkiang, kamor je težila ruska gospodarska in politična ekspanzija že za

kijska vlada postopa v sporazumu z ostalimi velesilami, je iz Kitajske prispela vest, ki je vendar nekoliko razbistrila položaj. Kitajci so iz nedoločenega vedenja Rusije, ki ima v Mandžuriji vsaj tako silne interese, kakor Japonska, sklepali, da se med Mukdenom in Harbinom odigrava samo to, kar je bilo zadnje mesece domenjeno med Moskvo in Tokijem.

Po vesteh iz Pekinga so Japonci le poskusili uresničiti tajni japonsko sovjetski domenek za delitev Mandžurije. Pri tem bi otoško cesarstvo dobilo večji del Mandžurije, sovjeti pa bi svojo posest v vzhodni Aziji zaokrožili z ozemljem, ki leži na desnem bregu velereke Amurja, ob doljnem teku reke Sungarja in ob levem bregu mandžursko ruske mejne reke Usurija. Da bi odškodovali Ruse za premajhen plen pri delitvi, so tokijski državniki privolili, da Rusija zasede kitajsko pokrajino Sinkiang, bolj znano pod nazivom Vzhodni ali kitajski Turkestan. Naj so že kitajske informa-

carjev in tega pravca tudi sovjetska vlada ni mogla spremeniti, je gorata, pušcavska in redko naseljena dežela. Njena površina meri okoli 700.000 štirjaških kilometrov (je tedaj znatno večja od dvakratne površine naše države), na tem ogromnem prostranstvu pa prebiva le nekaj več ko en milijon duš. To prebivalstvo je tako v verskem, kakor v jezikovnem in narodnem oziru zelo različno od Kitajcev. Tanka plast uradništva, meščanstva in trgovstva tvori pač priseljeni kitajski živelj, ogromna večina ostalega prebivalstva pa je po poreklu turškega odnosno sarkovskega izvora in večji del pripadnikov teh plemen živi v ruskem Turkestanu ali v Dzungariji, ki spada politično pod Mongolijo. Pokrajina Sinkiang meji na zapadu na sovjetsko ozemlje, na severu na Mongolijo, kjer je tudi ruski vpliv vsemogočen, na jugovzhodu teče nje meja ob Tibetu, na jugozapadu pa se stika s Kašmirjem, ki spada v angleško posest Indskega cesarstva. Samo majhen

del na vzhodu tvori ozek prehod v pravo Kitajsko, toda ta zveza je tem rahlejša, ker jo otežkoča puščava Gobi, ki sega tu globoko v Sinkiang.

Zato so Kitajci zasedli deželo šele sredi 18. veka in iz istega razloga njih gospodstvo nikoli ni bilo popolnoma ustaljeno. Pred kitajsko zasedbo si je bil namreč islam osvojil duše domačih prebivalcev in izkopal med domačini in osvajači prepad, ki se nikoli ni dal premostiti. Pol stoletja po zasedbi so se začeli večni upori proti kitajski nadoblasti in so trajali ves 19. vek. Včasih so si napadalci z današnjega ruskega ozemlja osvojili glavno mesto Kašgar in kratek čas zavladali vsej pokrajini, dogodilo pa se je tudi, da se je domačim upornikom posrečilo iznebiti se tujega jarma. Tako je sredi 19. veka osvobodil deželo Sart Jakub beg, po njegovi smrti pa je nesloga treh njegovih sinov zopet podredila pokrajino kitajski oblasti. To se je zgodilo 1884, deset let pozneje pa so se Dungani, kakor se s skupnim imenom imenujejo ti muslimanski Kitajci, zopet uprli in bili zopet poraženi.

V severnem delu pokrajine se na obeh straneh gorskega hrbta Tjanšanja začnjo obljudeni pas ter se vleče skozi ob kraju dežele ob ruski in kašmirski do tibetske meje. V tem pasu leže mesta Hami, Barkul, Urumči, Kuldža, Kašgar, Džarkent in Hotan. Sredino dežele zavzema puščava, ki se od zahoda proti vzhodu naziva Takla-Makan, Dob-Noor in Gobi. Obširni puščavski predeli pa se razprostirajo tudi na severu Tjanšanja in tik pod Aljutagom, ki tvori južno mejo proti Tibetu. Edina večja reka v deželi je Tarim, ki se ob dolnjem teku razcepi ter se izliva v dve slani jezeri.

Ta zemljepisni položaj Sinkianga je povzročil, da se kitajski kmetijski živelj ni mogel naseliti, obenem pa je naseljevanje branila verska ter plemenska razlika med domačini in priseljenci. Prebivalstvo je iz teh ozirov vedno težilo na zapad in je ta težnja danes tem močnejša, ker teče ob ruski meji železnica Turk-Sib, ki bo gospodarstvo Sinkianga navezala popolnoma na zapad. To je bilo v veliki meri že tudi sedaj, saj je ruski izvoz na Kitajsko po pretežnem delu šel v Sinkiang.

Oddaljenost pokrajine od sedeža kitajske vlade, sovražnost domačega prebivalstva proti Kitajcem in živahne trgovske zveze z Rusijo so naravno zelo zrahljale kitajsko oblast, tako da je

guverner v Sinkiangu skoro samostojen gospodar, velik ugled pa so imeli ruski konzuli v Kašgarju, Kuldži in Urumčiju, kakor ga imajo tudi sedanji sovjetski zastopniki v teh mestih. Površnemu opazovalcu bi ne bilo razumljivo, zakaj se ruska in angleška vlada tako zelo potegujeta za to deželo, poznavalci pa vedo, da so sinkianška pogorja bogata raznih rud, osobito Tjanšanj, podnebje in zemlja pa sta zelo primerna za pridobivanje bombaža. Oba tekmeča sta smatrala to ozemlje za nekako pregrado, ki loči njih meje in si nista nič kaj želela približati se toliko, da bi se meje njihove posesti dotikale. Ako pa so kitajska poročila točna, potem je sovjetska država storila usodni korak in zavzela zemljo, ki jo gospodarsko nadvladuje že iz carskih časov. Boljševiki tudi ne bodo hiteli s formalno aneksijo. Tega ne delajo niti v Tuvi, niti v Mongoliji, ter se bodo tudi v Sinkiangu zadovoljili samo s stanjem fiktivne zasedbe. Ta način se jim zdi učinkovitejši, ker ne izziva zavisti tekmecev, marveč dovoljuje, da stvar pod vednim strogim nadzorom dozoreva v onem pravcu, ki si ga želi Moskva. Pravci ruske ekspanzije pa so isti danes, kakor so bili pod carji, samo metode so druge. Podoba je, da imajo te slednje popoln uspeh.

R. K.

Zuželke in papir

Zanimive ose, n. pr. gozdna osa in francoska polista (polyste), imajo to posebno svojstvo, da izdelujejo papir za svoj osir ali osirjak. Z močnimi čeljustmi odtrga 2 do 3 mm debela lesena vlakna s kolov, plotov, plank, olupljenega drevja, desak itd. Potem jih razkolje, razgrize, požveči, zmečka, oslini, dokler niso postala lepljiva snov, ki jo umetnica zgnete v drobceno kroglico. Ta posel se opravi na mestu samem, kjer se je našla »sirovina«. Zatem osa odleti, nesoč obliko med nožicami, do mesta, izbrane ga za bivališče. Novo delo se prične: ploščene papirne teste. Z neznansko potrpežljivostjo gladi in lika tvarino med čeljustmi, ki so prava valjarna v malem. Kadar je list dovolj gladek, naredi delavka šesterokotne stanice iz njega: zavetje za bodoči zarod. Les ni vselej enake vrste. Kadar je prostor za osir kje v zatišju, rabi stavba prhko na pol gnilo tvorivo, ki se hitreje obdeluje in daje slab papir nalik pivniku. Ako je domovanje na planem, rabi osa trden, suh les, iz katerega naredi tak papir, da more kljubovati vremenskim neprilikam.

Čuden denar

Zlato obvladuje svet. Če so bili še ljudje, ki se niso zavedali obsega te stare ljudske resnice, jih je moral zadnji čas temeljito spreobrniti. Majhen in neznaten se zdi novc na borzi. Toda v množini razvija silovito moč, ki odloča o usodi posameznih ljudstev kakor ljudstev v celoti. Ljudje so izumili denar, da bi

obvladati. Človeško življenje je tako tesno zvezano z denarjem, da si tega čisto preprosto ne moremo odmisлити.

Če danes govorimo o denarju, menimo seveda zlato, kajti zlato je mednarodno vrednostno merilo vseh stvari, naj si gre za novce ali za bankovce, ki so kriti z zlatom in visoko vrednimi devizami. Prekletstvo denarja, ki leži

Razne oblike denarja

1. Solni denar iz severne Rusije.
2. Ogljeni denar iz nekdane Britanije.
3. Okrog 1850 je veljalo v Mehiki milo kot plačilno sredstvo.
4. Tobačni traki, ki so veljali na otokih Južnega morja kot denar.
5. Denar iz ambre, kakršen je bil v rabi okoli Balta. To je nekakšna voščena snov iz črevesja kita.
6. Sir kot denar iz severne Kitajske.
7. Kakaova zrna kot novci Novega sveta.
8. Denar iz boutona s Celebesa.
9. Žitna zrna so bila med najvažnejšimi naravnimi denarnimi sredstvi.
10. Whisky kot plačilno sredstvo.
11. Tkanine, ki so jih v Mongoliji rabili za denar.

jim služil, da bi jim olajšal izmenjavo blaga; toda kakor z mnogimi stvarmi, se jim je zgodilo tudi to, da je hlapec postal mogočnejši od gospodarja in človek je sedaj suženj denarja. Vsi poznamo paniko, ki jo povzroča zastoj plačilnega prometa in vsak dan bremo, da diktira Francija celi celini, manj zaradi svoje vojne sile nego zaradi zlatih palic, ki jih hrani Francoska banka. Sedanja svetovna gospodarska kriza ima svoje vzroke ne najmanj v tem, da sledi denar svojim zakonom, ki jih skušajo državniki in finančniki zama-

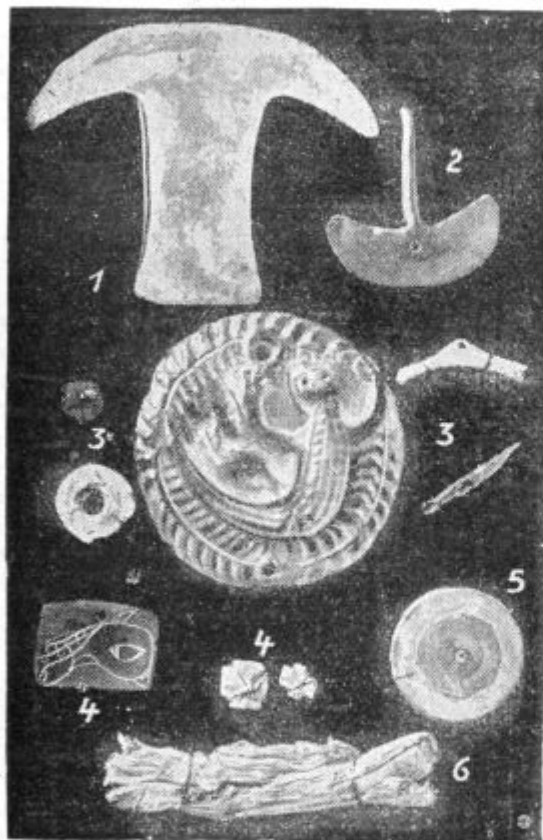
danes nad nami vsemi, je na koncu koncev prekletstvo zlata, ki je nepravilno razdeljeno in je spravilo vse svetovno gospodarstvo iz ravnotežja. Zlato pa ni vedno istovetno z denarjem. Vemo, da si je človeštvo razmeroma pozno izbralo zlato za splošno veljavno merilo vrednosti, in da je še dandanes mnogo dežel, ki jih kultura še ni obližala in ki uporabljajo prav nenavadne denarne sisteme. Bilo je že mnogo predlogov, da bi se napravili od zlata neodvisne in uvedli drugo merilo vrednosti in bolj nego kdaj zaposlujejo tak-

šni načrti iznajdljive glave. Tem naj bo na razpolago in za spodbudo naslednji izbor nenavadnih denarnih vrst, čeprav jim moramo povedati že vnaprej, da bi z odvrnitvijo od zlata še davno ne rešili vprašanje denarja in da bi prišli kvečjemu z dežja pod kap.

✱

V svojih prvih početkih človeštvo ni poznalo pojma denarja. Blago so si ljudje preprosto izmenjavali. V isti me-

nost presenetljivo. Da, celo človek sam ne manjka v tem seznamu. Sužnji so imeli v trgovini Egipta in najstarejšega Rima isto tako vlogo splošnega merila vrednosti kakor v Osrednji Afriki in na Novi Gvineji, kjer je bil suženj denarna enota. Seveda je bila tudi žival v tem seznamu, zlasti pa govedo. Še danes poznamo besedo »pekuniaren«, kar prihaja od rimske besede »pecunia«, denar, ki izvira spet od »pecus« — živina. Že pri Homerju naletimo na ce-

Denar ameriških praljudstev

1. in 2. kovinasti denar Aztekov pred odkritjem Amerike. 3. Denar in talisman Inkov iz lesa. 4. Kamniti denar z Aljaske. 5. Leseni denar iz Oregona. Les in kamen sta bila sploh najvažnejše plačilno sredstvo Indijancev. 6. Tobačni traki britsko-ameriške tobačne družbe.

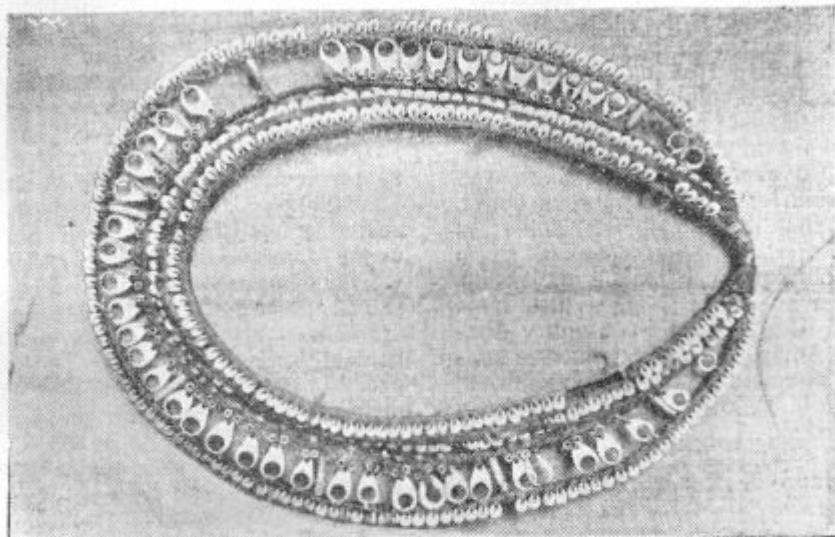
ri, kakor je napredovala kultura in so postajali odnosi med ljudmi tesnejši, se je pokazala potreba po splošno veljavnem merilu vrednosti, ki bi moralo imeti seveda splošno priznano in poznano zamenjavno vrednost, da bi lahko rabilo svojemu namenu. Zato so si izbrali za denar reči, ki so rabile daleč razširjeni in opetovani uporabi in ki so se dale poleg tega dobro hraniti. To je bil tako zvani naturalni denar, najprimitivnejša oblika človeškega denarnega gospodarstva. Bogastvo seznama naturalnega denarja je narav-

ne, izražene v živini, tako kovinsko vojno opravo, ki je vredna devet glav živine, dočim je veljala sužnja le štiri glave. Tudi stari Germani so nalagali svoje globe v živini in ko so pozneje sprejeli kovani denar, je veljal vol še vedno toliko kolikor 2 šilinga ali 24 srebrnih pfenigov. Od živalskih proizvodov so imele strojene kože in kožuhi opetovano značaj denarja. Med najbolj nenavnim denarjem so bile v 15. stoletju na Islandu polenovke; tam so bile vse cene natančno določene po polenovkah določene velikosti.

Od kod prihaja naša beseda »plačati«? Od platna, ki je imelo v starih časih plačilno veljavo.

Gotovo najštevilnejše so denarne vrste, ki izvirajo iz rastlinstva. V Egiptu je imelo žito kot plačilno sredstvo

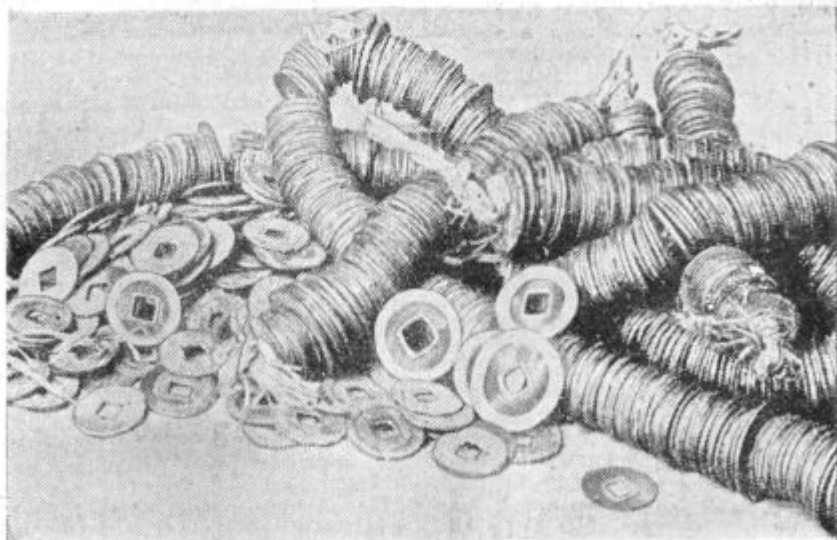
no na 180 l riža ali na ustrežajočo količino srebra. Zelo priljubljeno plačilno sredstvo je bil tobak ne samo v Virginiji, temveč tudi v poedinah delih Afrike. Tu so imeli dalje isto vlogo sadeži in olje datelnove palme, palmo-

Ovratnik iz školjkastega denarja z otokov Južnega morja

prvenstveno vlogo, prav tako v Babiloniji, kjer je bilo žitno zrno obenem težna enota. Da je prišel na Japonskem kakor na Kitajskem riž pri plačevanju

vo olje sploh in palmovi orehi, kakor tudi neka vrsta prosa. V Sibiriji, Tibetu, na Kitajskem so krožili v obliki opeke stisnjeni čajni listi kot denar, in

Nanizani korejski novci

davkov in mezd v poštev, ni čudno, saj zavzema riž v življenju tistih ljudstev prevladujoče mesto. Nekaj japonski papirni denar je bil izstavljen istočas-

sicer v vrednosti papirnatega rublja. Novi svet je uporabljal kakaovo zrno kot merilo, tudi razne vrste orehrov so imele veljavo novca in Indijanci ob

gornji Amaconki so uporabljali voščene pogače v teži 1 funta. Celo vino so imeli stari Grki in Rimljani v raznih časih za denar. Vzhodni Frizi v zgodnjem srednjem veku pivo, prebivalci Novega Južnega Walesa rum in delavce, ki so gradili prve ameriške železnice so plačevali z — whiskyjem.

Največji pomen pa so dosegle rudnine in proizvodi iz rudninskega sveta. V začetku je bil kameniti denar v obliki sekir in osti na puščicah, kakršne so rabili takrat. Jantar so kot plačilno sredstvo uvažali v Italijo daleč od Balta. Posebno razširjen je bil solni denar. Solnico so kuhali v ponvah, dokler ni iz nje nastala testena masa, ki so jo potem oblikovali v palice in strdili. Takšnega solnatega denarja niso imeli samo na Kitajskem, temveč tudi v Abesiniji in Ameriki. Njegov pomen je prekašala samo še kavrijeva školjka, ki so jo rabili za denar in jo še rabijo v mnogih delih Afrike, Azije in Avstralije.

Od preprostega naravnega denarja je vodil razvoj do orodnega denarja. Ko so se ljudje naučili obdelovati baker, bron in železo in so začeli iz tega izdelovati svoje orožje in orodje, je bi-

lo naravno, da so spoznali te kovine splošno kot koristne in zaželjene, pa so jih začeli uporabljati tudi kot stvarino za denar. Plačevali so s kovinastim orodjem, kakor sekirami, konicami kopij itd. Korak naprej je bil denar v kovinastih palicah. Kovino so prelivali v to obliko in si ta denar medsebojno tehtali.

Prvotno so ljudje uporabljali prav tako plemenite kakor neplemenite kovine, ne da bi dajali tej ali oni prednost. A kmalu je človeštvo spoznalo, da so plemenite kovine bolj primerne kot izmenjalno sredstvo. Niso imele sicer neposredne uporabne vrednosti, ali njihovemu mamljivemu vplivu so se vdajali vsi, tudi primitivna ljudstva. Vsak je skušal postati lastnik redke in zato dragocene kovine, simbola bogastva. Pričela se je vlada zlata. Spočetka je krožilo v obliki palic, dokler si niso maloazijski Grki izmislili, da so ga prelili v obliko ročnih plošč, ki so nanje natisnili državni grb kot jamstvo za določeno težo in določeno čistost. Ustvarili so novce, ki so se po razno-terih spremembah ohranili do današnjega dne.

Napake v slovenskem izrazoslovju

Sestavil dr. Rudolf Andrejka. V Ljubljani 1931.

G. Fri je 27. sept. 1931 postavil v »Jugoslovanu« zahtevo, da bodi jezik pisma in knjige jezik živega govora. Če se ta zapoved kako ne omili, bosta skoraj zavlada po naših tiskarnah, vsaj v Ljubljani, Frtaučkov Gusti in Kurenčkova Neža. Kdor se vda svoji okolici, pa naj si bo akademski naobražena, bo pisal: »od moje matere brate« namesto »strice« ali »ujec«. Za zmenit se je! Toda potlej bo za počit.

Meni pa se zdi stvar tale: kakor vlada v umetniškem ustvarjanju odbiranje in stiliziranje, tako se je tudi v pisavi držati neke črte nad vsakdanjo poprečnostjo. Beseda ima tudi svojo romantiko. Neki moj znanec, sicer mož iz suhoparnega poklica, se vselej z enakim užitekomi spomni izraza »molojcek« v prvem prevodu Sienkiewiczovega romana »Z ognjem in mečem«... Pisatelj naj zajema iz naroda za narod. Jemlje naj, kar je dobrega. Po tisku se je n. pr. silno razširila beseda žalibog, hrvaški žalibože, narejen po nem. leider Gottes. Zato je treba, bi dejal, carinskega urada, kjer se vse pregleda, kar naj gre med ljudstvo. Takšen urad je gojenja brošura. Menda ga ni Slovenca, ki

se ne bi mogel česa naučiti iz nje. Zlasti korenito je obdelan pisarniški slog. To je treba čitati in podčrtati, kar nam je bilo doslej neznano. Posebno tišči, ki dan na dan pišejo. Ali žal, poročevalec pri nekem dnevniku je spis kar na slepo pohvalil — z napako, ki je v njem večkrat pograjana.

Jezikoznanci naj bi zdaj pregledali gradivo in ga potrdili, oziroma zavrgli nekaj prenapetosti. Videti je namreč, da je naš Aristarh sejal ne z reto ali z rešetom, ampak s sitom. Res, da v uvodu navaja 7 strokovnjakov, ki je bilo delce na njihovih rokah, a nevarljivi znaki pričajo, da ga niso do dna presejali. Dr. Breznik že ne. Morda ga je urednik J. Volc, ob čigar »Otroku« (Mladika, 1931, str. 272) se je spotaknil Finžgar, ki v isti kritiki rabi glagol »izhajati« proti Breznikovi prepovedi.

Ustrezajoč avtorjevi želji, dodam nekaj pripomb o njegovem slovarčku. Najprej: kratice bi morale biti razložene. Korektura nemškega stolpca je 8 krat dvomljiva, n. pr. Ballast (9), echauffiert (15), ins Leere (30), nachtschlafender (45) i. dr. Enotnost pravopisa bi zahtevala zlogotvoren r: zoprn (7, 37), smotrni (47). Prešustvo za prešustvo (14) je pač tiskarniški

škrat kakor svobodomiseln (20), ki naj bi zamenjal prostor s »svobodomiseln«, v tvoj prid (27), kolikor moči (32, 38). Namesto lesca (35) bi bilo prav lesica, če ne rešetka; bogateti (43), dlesna (45).

Koštišlov Brus je zavrgel oblike: večš čemu (7), lastne oči (15), kregati (22), 3 leta star (30). — V Rožić »Barbarizmi« u hrvaškom jeziku dovoljuje tako izražanje po 60. letu — začeti s (25), spoznati se v (41). Pridavek »selovit« (33) naj navzlic Brusu ostane, tudi Sovre ga je pustil. Dr. Andrejka pa vede ali nevede zameta Koštišlove tvorbe: istotam (13), istotako (14), imam 30 let (24). Glede glagola uvideti (15), ki ga je rabil že Jurčič v J. Kozjaku, se pa sam vprašujem, je li res skovan po nemškem einsehen ali pa po domačem ugledati, uzreti.

Breznikov pristaš se bo spotaknil ob prislov sila (9, 32, 39). To je samostalni v imenvalniku, sklonu, ki nikdar ne služi za adverb, zato je treba vzeti tožilnik: silo bogat. Pomota izvira iz ljubljanske izreke nekdanjega nosnika: pijem voda! Bo li naš slovničar odobril blagor (45) za blaginjo? in cilj (4) za namen? in prigovore pritožitelja (18) za pritožiteljeve? Pri predlogu od (42) in ob nedoločniku (46) sem se spomnil Breznikovih navodih v Sl. sl. str. 141, oziroma 143. Koliko nedoločnikov imata n. pr. Fr. Levstik in dr. Slodnjak! Odvisne vprašalnike (34) Breznik uvaja z: ali in če. Kakor hitro (36) dopušča Br. poleg: brž ko. Fr. Levstik pa celo: kakorhitro. Proizvoda (34) in izvedenk ne zameta niti Br. Kdo je že ošibal rabo bodočnika za negotovost, n. pr. blizu 20 jih bo (18), nam, jih je? Zastran: priti do (33) in prilegati se (22) glej Kolaričevo Jez. Rešeto (62, 22).

Sedaj omenim izraze, ki meni ne gredo dobro v uho. Za enkrat (3, 43) bi rajši nadomestil z: za tačas, za zdaj; vendar enkrat (16) z vendarle; tuji promet (3). Kar stoji za značko »Bukve« (13), mi je neumljivo: odrivač pes (jezbica). To je slaba stran besednjakov, da so pogosto prelakonski, n. pr. ubirati pot za (15) — je li to isto ko srbsko: putovati za, in francosko: partir pour? Nejeverni Tomaž se je v meni zbudil ob Andrejkovem mnenju, da bi kazalo zavreči: zunaj z roditeljem (9), tam, kjer (14), od tu, od tam (41) — pri Fr. Levstiku najdet obilo takih zvez! — tokrat (14), obči (11) — dr. Lokar je sploh izobčil obliko »občene« in zahteva le »občie« v Lovcu — iznajdba (17), izvreči se (8), cesta proti Trstu (21), izteči se (23) — što su rekli, tako mu se steklo, se končuje prastara srbska narodna pesem o Urošu in Mljetavčevičih — vele (23), vrhu (34), govori se (31), drugače (36), čestokrat (41), glavna stvar (25). Za Strohmanna ima Bartel: podtaknjeneč. Dr. Andrejka meni, da je v dosedanjih slovarjih preveč soznačnic. Kdor pa prevaja iz tujih slovstev, mu jih je še premalo. Dobra sinonimika bi nam

jako prav hodila. S preganjam odbiranjem ne snemo preveč oklestiti jezikovnega drevesa. Da bi veljalo le: spočetka (10)? Ko pa se sv. pismo britske družbe iz leta 1925. takole pričenja: »V začetku je ustvaril Bog nebo in zemljo.« Kaj pa: sprva, skraj, od kraja, od konca, skonc, itd.? Ako zadošča le mrlič (30), kako boste pa čitali Aškerca:

Truplo tvoje pač strohni v gomili . . .
Za offene Wunde (34) naj bi rekli samo: živa rana. Bartel ima poleg tega še: odprta, krvaveča; Breznik pa: presna. Sploh je poleg Andrejkovih fraz še dosti porabnega za enako misel i v Pleteršniku i v Bartlu.

Pri genau (22) bi smel stati še prislov: natanko, da ga ne bo izpodrinila izvedenka: natančno. V rečenici: globoko seči do srca (15) čutim tantologijo, istorečje. Ob izrazu: na dež se pripravlja (12) sem se domislil še narodne: dež se ponuja. Zavzel sem se ob »Kirschen essen« (28), da se ne sloveni: črešnje zobati i kom. Jeli to germanizem? Ali pa: seja je mirno potekla (41) bi se smelo šteti med prisodobne, saj se pravi enako: pravda teče. Na kratko držati koga (29) kakor živinče na paši bi bilo čisto narodno! Figuro čutim v: odnesti prvo darilo (13). Izid (18) mi je prikladal v spomin že pozabljeno gorenjsko kralico pri napivanju: nazidbog! ki se strinja z dolejško: dober čas! dobro zdravje! Tudi v Levst. Zbr. delu (268) čitam: tretje leto izide . . . Za Kohlenstaub (28) ima Bartel: ogelni prah, Andrejka predlaga bračko ali braško, ki jo Pleteršnik veže z ital. bracio, kvasiti (39) pa z bavarškim korenem. Pisec bi bil lahko zavrgel Vodnikov obok in predlagal oblok (gor. kobuk = klobuk). Čudno, da ni opazil po Ljubljani napisov: entlanje, Bartel ima: na ometico (čez prst) šivati, ometati. Z »endeln« bi se ujemal Grudnov glagol koncljati Primorske pesni, slovarček).

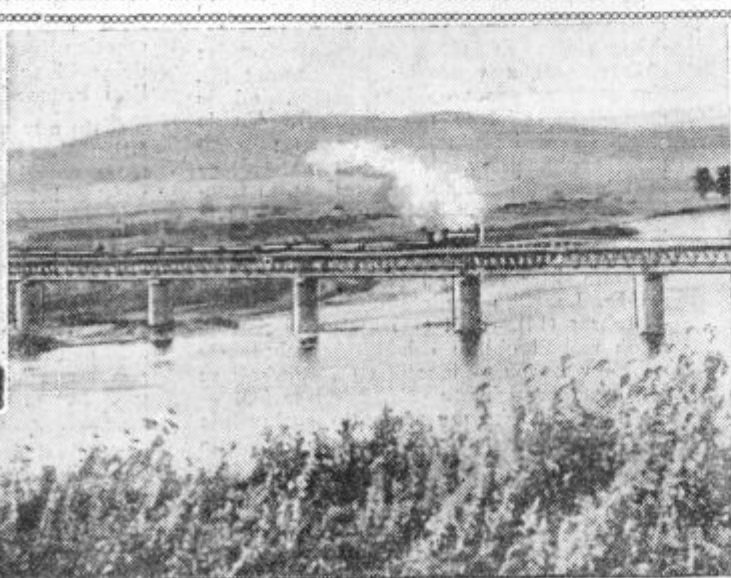
Čisto nov mi je bil glagol veličati = dražiti (33). Kogar mnogo nadlegujejo, se mora nazadnje zveličati. Iz Pleteršnika so vzeti dobri izrazi: podražaj = Notnagel, rekoven = notoričen (33) i dr. Iz Zupančiča beli vdovec, ki je drugod: vdovec na živem. Ne vem, čigavi so: sopojav = Begleiterscheinung (10), naprejščina = Vorschuß (43), sostik = Kurzschluß (29), čebna (41), udovršiti (41), vrhnja ali zunanja kop = Tagbau (38), risarska žebica (35), za katero sem nekje čul zadirač. Ker pa je pisec otel pozabe starinske prislove: davi, drevi, snoči, nocoj, bi mu nasvetoval še: zajtra, nastalo iz zājutra kot rusko zavtra. V Ložu in daleč naokrog se glasi s prislovnim priveskom: zajtraj = morgen früh, pri Prešernu zajtro, po Koroškem in v Postojni zajtre. D.

Z DALJNEGA VZHODA

Levo: general Čangkajšek, vodja nankinške vlade. Desno: baron Sidehara (zgoraj), japonski vnani minister; general Minami (spodaj), japonski vojni minister

Zgoraj v sredi: novi kitajski vnani minister dr. Sze. V sredi: japonski min. predsednik, baron Vakatsuki. Desno zgoraj: cesta v Harbinu, ki so ga zasedli Japonci. Desno spodaj: kitajski vojaki zapuščajo Mukden

Železniški most čez reko Hun pri Lukdenu, čigar razstrelitev je dala Japonci povode zaasedbo Mandžurije — Biv. kitajski vnani minister dr. Vang

Boris Rihteršič

Čez ocean

(Nadaljevanje)

V mislih računa. Tri tisoč litrov bencina. Bo dovolj? Bo. Še preveč. Če bi bilo vreme lepo, bi ga lahko zlil pet sto litrov v morje in hitreje bi šlo. Toda... Saj ga ni treba... Motor ga žre sam.

Majhen padec. Prostor brez zraka. Nič hudega. Mac Sennett spet pritisne. Požene letalo navzgor. Pet tisoč metrov. Pet in pol.

Šest je ura, dani se. Pod njima oblaki. Tu in tam košček morja.

Joe gleda z daljnogledom. Ladja na morju. Ali ga vidi? Ne, ne more ga videti, previsoko je. Vrže prazno steklenico v globino. Morda pade blizu ladje? Ne, veter jo zanese daleč stran.

»Gospod, naj vas zamenjam.«

Mac Sennett nemo odkimava.

Tisoč devet sto kilometrov... Dva tisoč... dva tisoč sto. Letalo rohni, enakomerno, grozeče, ubijajoče.

Mac Sennett se zdrzne. Če raznese propeler, bo to smrt. Mora ustaviti motor. Mora. Naj stane kolikor hoče. Sunkoma potegne.

... 355... 350... 300... 250... 200... 170... 150...

Manj ne sme. Ne sme. Žena je bolna.

Kako leno se pomika letalo. In skoraj tiho je. Skozi debelo podloženo letalsko čepico niti ne sliši ropota letala. Ali pa je oglušil?

Joe kaže bolj vesel obraz. Gospod se je spametoval. Mrzlična blaznost ga je minula. Zaveda se, da taka hitrost pomeni smrt, če ni letalo... Toda katero letalo je brez hib?

Tedaj pa se strese. Sunek ga vrže naprej. Mac Sennett je spet pritisnil ob vzvod. Spet na 350 ali več.

Letalo bobni skozi zarjo.

Dva tisoč štiri sto kilometrov.

Devet ur. Pol poti. In tank še do polovice ni prazen. Če bo le zdržal motor.

Joe se boji.

»Mora,« pravi Joe in si grize ustnice.

»Mora,« pravi Mac Sennett in strmi v kazalca.

...355... Morda še več. Dva tisoč osem sto kilometrov... še dva tisoč... Še šest... sedem... osem ur...

Osem? Ne, ne. V sedmih mora priti. Mora.

Dan. Nekje daleč je sonce in vendar ga žge. Žge navzlic mrzlim tokovom, ki v njih plava. Čepico je vrgel čez rob letala, samo očala je pustil.

»Gospod, kos čokolade? Čaja? Cigareto?«

Mac Sennett odkimava.

Tisoč osem sto kilometrov še. Ko bi vsaj že videl obalo. Morda je tam daleč za meglami. Obala!

...355... Morda še več...

Motor rohni, ubija, stoka, ječi...

Mac Sennett, drži se! Ne omagaj. Žena je bolna, moraš priti in o pravem času. Moraš!

Joe, glej tank! Je dovolj bencina, oja?

Dovolj.

Joe, glej kompas! Kam letimo?

Prav.

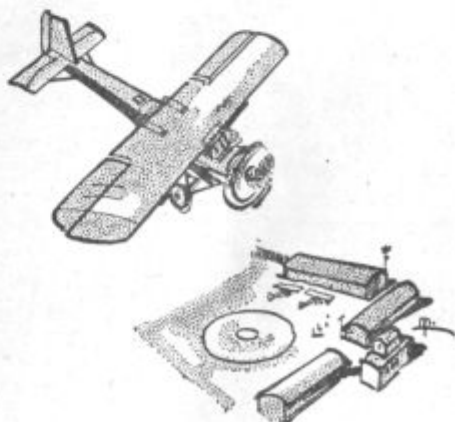
V mislih sta tako govorila. Na glas ništa mogla.

Joe je v mrzličnem strahu. Ali prideta o pravem času? Ali ne bo vse zaman?

...355... Morda še več.

Tisoč dve sto kilometrov še... Tisoč sto... Tisoč... Osem sto... V daljavi zemlja.

Zemlja!

Zemlja!

Amerika!

Pet tisoč metrov visoko, pet tisoč pet sto, dve bitji. Dva drobca človeštva v boju s prirodo. Jo bosta zmagala?

Morda.

Samo še osem sto kilometrov.

Ne, samo še šest sto.

Nekje spodaj New York, tako majhen, kakor ga še nikdar ni videl. Pač, ko je delal pilotski izpit, je letel tako visoko. Potem nikdar več. Takrat se je bal. Zeblo ga je. Danes mu je vroče in grize si ustnice.

Šestnajst ur je že v zraku. Motor ropoče, stoka, bobni... Bencina je čedalje manj. Toda še zmeraj tisoč litrov. Dosti preveč.

»Joe, izlij pet sto litrov bencina. Olja pol! Joe!«

Joe kima in odpira ventil. Velik oblak drobnega vodenega prahu za njima.

»Joe, glej kompas!«

»Levo, Mac Sennett!«

Nič več mu ne pravi gospod. Gospod je premalo. Mac Sennett je več. Dosti več.

Še štiri sto kilometrov. Joe studira zemljevid.

»Levo, še zmeraj levo, tako, dovolj!«

...355... Morda še več. Pet tisoč pet sto metrov visoko nad belimi oblaki.

Mac Sennett gleda v globino. Skozi oblake vidi polja. Črna so, ne zelena. In vidi velike doline.

Mac Sennett se smeje. Pozna te doline, ta črna polja.

»Še dve sto kilometrov... Samo še dve sto...«

Srce mu buta ob prsi, da mu jih hoče raznesti.

...Samo še dve sto...

S pristankom tričetrt ure. Deset minut z avtom. Žena... Dal Bog, da ne pride prepozno.

Še sto kilometrov. Ne, še toliko ne. In že sedemnajst ur v zraku.

Takrat ga nekaj pretrese. Še nihče ni prišel tako hitro, še nihče.

Rekord, nagrade, odlikovanja, slava...

Mac Sennett si grize ustnice.

Noče misliti na to. Ne sme. Žena loži bolna doma, morda umira in ga kliče.

»Mac Sennett, pedali! Na dva tisoč.« Polzavestno potegne vzvod.

»Mac Sennett, pazi! Spiralo. Letališče je pod nama!«

Mac Sennett ne misli več. Letalo drvi navzdol. Mac Sennett se bori z nezavestjo.

Sunkoma plane Joe naprej. Mac Sennett je pobesil glavo. Nezavest. Joe, pazi! Za življenje gre, za dve, za tri življenja.

Skloni se čezenj. Komaj se drži v letalu. In pograbi vzvod. In ga obrača, da mu pokajo kite. Letalo sune. Skoraj stoji v zraku in se obrača okrog osi. Joe laze k stroju. Za dva je tam prostora. In krčevito prime. V lahni spirali se letalo spusti.

Še tisoč metrov, pet sto, dve sto... sto... Ravnina pod njima. Predzadnja kretnja.

Letalo drči po travi.

Zadnja kretnja. Letalo stoji.

»Ugotovite čas!« zavpije Joe.

Vodja letališča priteče. Trije inženjerji z njim. Primerjajo ure.

»Ugotovite čas!«

Potem pogleda sam na uro. Pravi:

»Komaj sedemnajst ur!«

»Odkod?«

»Iz Pariza.«

Mac Sennett je brez zavesti.

Ljudje strme, besne, nesti ju hočejo na ramah.

Mac Sennett je brez zavesti.

Avto, zdravnika.

»V mesto. Long Street 260!«

Joe šofira. Ne gleda ulic. Ne gleda ljudi. Išče samo hišo Long Street 260.

Joe obstane. Skoči na dvigalo. Stoji pred vrati stanovanja in zvoní, zvoní.

Mac Sennettov svak odpira in začuden gleda.

»Odkod?«

»Kako je Sennettovi ženi?«

»Bolje! Rodila je.«

Potem se zdrzne.

»Kje je on?«

»Zdrav. V nezavesti.«

Pet minut nato so ga prinesli v stanovanje. Pet minut nato se je prebudil.

Komaj sedemnajst ur.

Pariz—Amerika.

Rekord, nagrade, slava, odlikovanja...

In dete...

Mihajl Zoščenko

Mati in sin

Ta razgovor sem si napisal dobesedno. Nisem pretiraval. Vse se je zgodilo točno tako. Bilo je v ječi. Mati je prišla obiskat sina. Snidenje je bilo presrečno. Mati se je jokala od veselja. Tudi sin se je ganljivo usekaval. Po prvih solzah in vročih poljubih sta sedla mati in sin drug poleg drugega na klopi.

»Torej,« je rekel sin, »torej si prišla.«

»Da, Vasjenko,« je rekla mati.

»Tako,« je ponavljal sin in radovedno ogledoval sivo steno.

Slednjic je rekel sin: »Toda čas za obiske, mamica, so zdaj precej skrajšali. Pravijo, da je dovoljenih samo dvajset minut.«

»To je malo, Vasjenko,« je rekla očita-joče mati.

»Da, da, to ni mnogo,« je rekel sin.

»Tudi jaz mislim, Vasjenko, da je dvajset minut za naju mnogo premalo.«

Mati je pokimala in še pristavila: »Torej moram iti, Vasjenko.«

»No torej, pojdi, mati.«

Oba sta vstala, globoko dihnila in se poljubila.

Sin je rekel: »No, torej dobro. Pridi spet, mamica. Kaj sem hotel še reči? Da: ali se peč v kuhinji še kadi, mamica?«

»Da peč, se še kadi, Vasjenko. Še zme-rom. Nedolgo je vse stanovanje smrdelo po dimu...«

»Torej pojdi, mamica.«

Mati in sin sta se objela ter se razšla.

Dodatek

K Zapiskom v ZIS 13, str. 358/9 mi sporoča prof. Koštiál, da je verbegeti se iz nem. sich verwegen = verzichten, sich einer Sache begeben. Razen v besedi otrok je ohranjen ot tudi v glagolu ot-eti = odvzeti in najbrž v otrobi, ako je ta beseda sestavljena z robiti = rezati, sekati... Dvojinski mestnik na nogú se je bržkone govorilo še za Levstika, saj se je tudi v sh. ohranil dualski lokal samo pri noga, roka, oko: u ruku, na nogu, u očiju.

A. D.

Prebavljivost mesa

Profesorja dr. E. Mangold in H. Meyer sta napravila prav zanimive študije tičoč se prebavljivosti posameznih vrst mesa. V ta namen sta dala živalim požreti luknjičaste škatlice, napolnjene z različnimi vrstami mesa. Po nekaj urah sta škatlice potegnili na drobnih veržicah iz želodca in preiskovala, koliko je že napredovala prebava. Na ta način sta dognala, da je najlažje prebavljivo goľobje meso, potem pridejo ribe, svinjina in šele nazadnje govedina. V nasprotju z običajnim naziranjem se je izkazalo, da je na tatarski način pripravljeno sirovo meso težje prebavljivo kot vsako drugo in da v tem pogledu zaostaja celo za vsakovrstnim posušenim sirovim mesom. Najlažje se prebavi kuhano meso, vendar se pa z dolgotrajnejšim kuhanjem prebavljivost spet zmanjšuje.

Vojteh Lindtner

Strupeni kukmak in opis gob z ovojem

Znano je, da se tvorijo pri gobah trosi v lističih (lamelah) pod klobukom. Ti lističi so najvažnejši del gobe in zato so, še nerazviti, potrebni zaščite. Če mesnat klobuk z navznotraj zavihanim robom, ki se v mladosti dotika spodnjega dela vratu, izpolni v dovoljni meri svojo nalogo. Pri gobah, ki nimajo mesnatega klobuka in se zato rob ne zaviha, si je narava pomagala na drug način. Stvorila je prepono — mehko kožico (sl. 1 in 2 črtkano) — čez vse lističe, slično najnavadnejšemu senčniku za žarnice. Prepona je pritrjena okoli roba klobuka in okoli vratu. Lahko je pa tudi klobuk in vrat zaščiten — torej cela goba — s posebnim, debelejšim ovojem, ki se mora pretrgati, ako se goba razvija naprej.

Prepona in ovoj varujeta gobo, ko ni večja kot 2—3 cm, v izrednih primerih lahko tudi več. Pri rasti se dviga vrat in širi klobuk, ovoj in prepona pa ne rasteta več. Ovoj se pretrga in razkosa v krpe, prepona popusti okoli roba klobuka in ostane pritrjena le na vratu kot ovratnik (sl. 3 pod klobukom). Za določevanje gob in ločitev v skupine so jako važne lastnosti tega ovoja in prepone:

1) z vrhnjo kožico klobuka je ovoj v rahli vezi, tako da pri rasti klobuk šine kvišku izpod njega. Preostali ovoj ostane ohlapen na korenu vratu (sl. 2 in 3).

2) Ovoj je z vrhnjo kožico klobuka prirastel, zato ostane na klobuku in se enakomerno ali neenakomerno trga, da dobimo na odraslem klobuku bele kosmiče. Teh belih kosmičev veter ali dež ne moreta odstraniti, ker so priraščeni. Tudi preostali ovoj, po priliki tri četrtine celokupnega, je na korenu vratu zraščen, ter tvori nekake police (sl. 4. in 5). Mesto kosmičev lahko dobimo krpe ali bodice.

Preostala prepona je 1) ali vrh vratu prirasla in jo imenujemo ovratnik (sl. 3) 2) ali pa ni prirasla, torej gibljiva in jo imenujemo obroček (sl. 6 dva primera).

Ker ovoj in ovratnik pozneje po rastlini ne dobivata hranil, omagata, se skrčita in mineta. Zlasti ohlapni ovoj se kaj

rad sprime z delci zemlje ali mahu. Ovratnik se zgrbanči in če ga primeš, ga že ni več. Obroček v večini primerov odpade. Razširjajoči se vrat je zanj prevelik, zato poči in odpade. Pri odrasli gobi je odebeljen koren vratu edini dokaz ovoja, ki je bil v mladosti.

Med skupine gob z izrazitim, kožnatim in belim ovojem spadajo najužjitnejše in najbolj strupene vrste. Razdelitev bi bila naslednja:

1. Lističi pod klobukom ostanejo beli, kvečjemu v starosti malo porumene.

a) ovoj in ovratnik navzoča, vrat debel čez 1 cm — skupina strupenega kukmaka, Wulstlinge, Amanita.

b) samo ovratnik ali obroček navzoč, vrat vitek, debelost manjša od 1 cm — skupina senožetk, Schirmlinge, Lepiota.

2. Lističi ostanejo rožnati (kožnate barve) tudi v starosti.

a) navzoč samo ovoj, brez ovratnika — skupina krompirjevke, Scheidlinge, Volvaria.

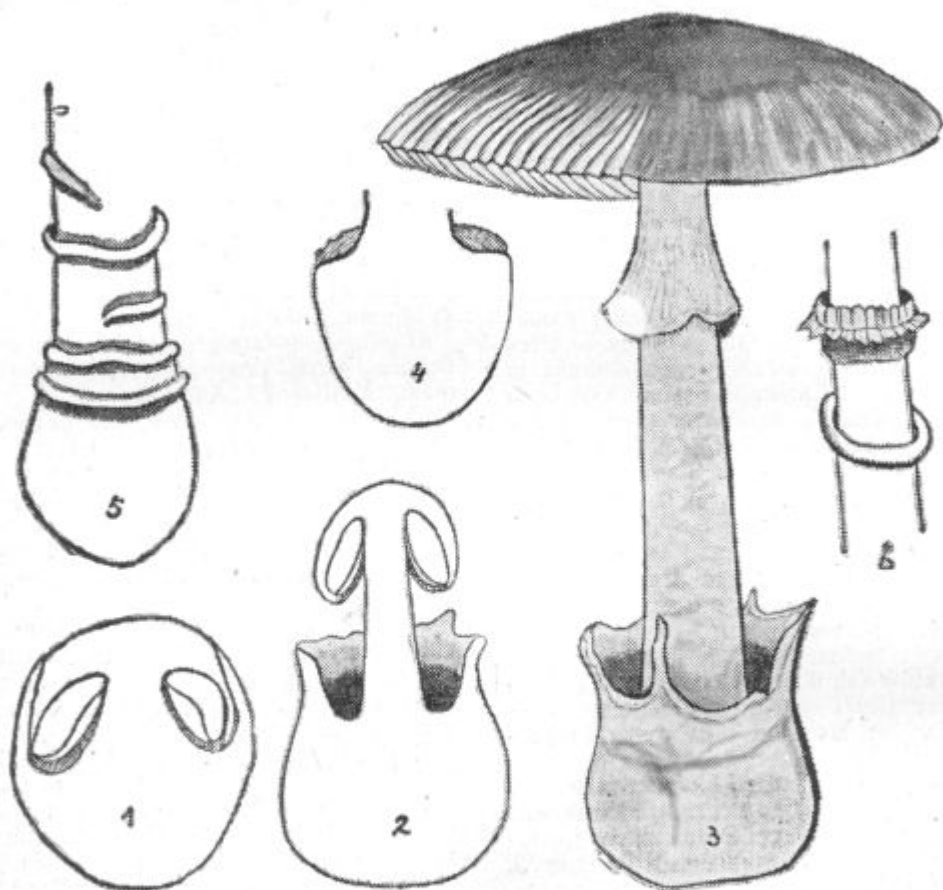
3. Lističi sušeni morajo dati temnorjavo barvo, ne smejo črno zvedeneti.

a) navzoč samo ovratnik — skupina užitnega kukmaka, Egerlinge, Champignon, Psalliota.

Med 1a spadajo strupeni kukmak, mušnica, karželj itd. Med 1b dežnica ali solnčnica. Med 3a vedno iskani in jako okusni šampinjoni. Vse te skupine imajo pretežno strupene zastopnike, le 3a je vseskozi užitna. Torej pozor pred gobami z ovojem! Pri neveščem nabiranju ostane najvažnejši znak v zemlji. Zgodilo se je že večkrat, da je gobar malomarno trgal dozdevne užitne kukmake. Pustil je v zemlji polovico vratu, torej baš koren, po katerem se v mladosti ločita strupeni in užitni kukmak. Oba imata ovratnik in bele lističe. Mlada se ločita po tem, da ima strupeni ovoj, užitni pa le par mm odebeljen koren vratu. Torej je treba gobo izgrebsti, da se vidi ali je brez-ovoja, ali ga ima in kakšen je. Poglej, ali ni v bližini še čisto mlada goba, na kateri se ovoj takoj spozna. Da se prepričaš o barvi trosov, podloži gobi bel papir (vseeno ali je hrpav ali gladek), da prestrežeš usipanje trosov izpod klobuka. V ta namen odre-

ži prečno vrat tam, kjer se končavajo lističi, nato položi klobuk na papir. Dobro je, da se lističi ne dotikajo papirja. Po preteku par ur ali čez noč se poznajo na papirju iz odpadlih trosov pravokotne projekcije lističev. Nakopičeni trosi dajo barvo, po katerih se skupine ločijo med seboj.

in priraščene kosmiče na klobuku ter raste najraje v iglastem gozdu. Tudi ta je strupen. V tej skupini bi bil vreden pozornosti jako pogost in užiten kukmak. Lahko ga spoznaš. Goba je istega kova kot strupeni kukmak, torej ima ohlapni ovoj ter bele lističe, samo ovratnika mu manjka. Po tem in po sivka-

V naših gozdovih je na stotine strupenih kukmakov, pa vendar je malo ljudi, ki bi ga poznali. Na vesti ima strupeni kukmak (sl. 3) pač največ zastrupljenj. Dasi je zavratna goba, ki zapelje ljudi zaradi okusnega mesa in prijetnega vonja, ter zaradi lepote — vendar kaže zastrupljenje z njo brezglavo nevednost. Spoznaš ga lahko, ako paziš na ohlapen ovoj, na ovratnik (pri mladi na prepono), na bele lističe, na olivno rumeno barvo gladkega klobuka ter na snežno-belo meso. Ako ga najdeš še pod hrastom, priljubljenim mu zaščitnikom — je o njem dovolj povedano in ga lahko spoznaš. Ne zamenjaj ga z njegovim dvojnikom, ki ima priraščen ovoj (sl. 4)

sti barvi ga lahko spoznaš. In še en znak ima; zgornja površina klobuka mu je rebrasta (sl. 3. leva polovica klobuka). To izhaja od žarkovito razvrščenih lističev, pripetih na spodnjo stran nemasnatga klobuka. Ker mu plast ni debela, ga izoblikujejo lističi rebrasto. Taka površina klobuka je pri gobah sploh jako pogosta, ter služi kot dober ločnik pri določevanju.

Vsako leto imamo pri nas vsaj en primer, da se cele rodbine zastrupijo z gobami. Nikoli pa se z gotovostjo še ni dognalo pravo ime gobe, za svarilo in da bi si jo upodobljeno zapomnila javnost. Vedno se takole izgovarjajo prizadeti: te gobe smo vselej brez nevarnosti

použili. Ta pa, ki smo jo použili nazadnje, se nam je zdela malo drugačna. Komur se zdi, da je goba malo drugačna, naj jo vzame kot vzorec s seboj, da jo pregleda in da jo posuši ali prej povpraša za svet. Kdor ima količkaj pojma o gobah, bo ravnal tako, nikoli pa ne bo za večerjo potrgal do zadnjega vseh gob iste vrste, ki jih niti ne pozna.

Gobe se dajo določevati tudi v posušenem stanju, če niso sušene na solncu,

ki jih za mikroskopska opazovanja izpridi. Tudi z mikroskopskim pregledom vsebine v bolnicah izpraznjenega želodca se pride gobi na sled. Najbolje je seveda določevati sveže gobe, ki se jih na najdišču zopet natrga, ako prej in v primeru zastrupljenja, ni bila potrgana do zadnjega. Napačno je nabirati samo užitne gobe! Kdor pozna strupene, naj jih tudi drugim pokaže.

Mostovi in predori čuda tehnike

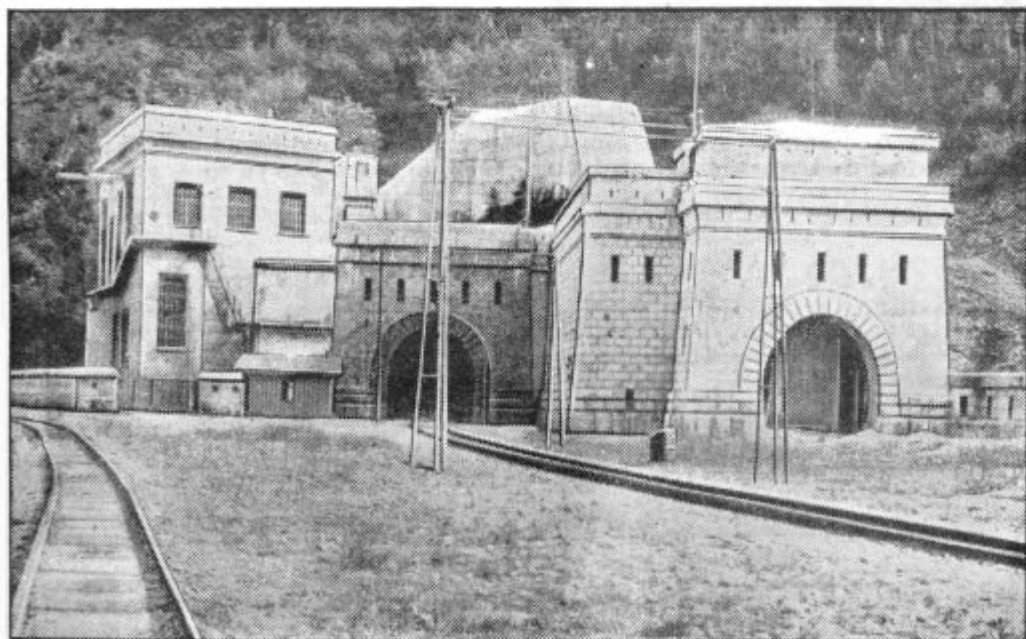
Najveličastnejši most na svetu je nedvomno viadukt pri Čančinu na Kitajskem. Ta most, ki sloni na 40.000 opornikih, se vleče 144 kilometrov daleč po dolinski vseki in služi pešcem, navadnim vozilom in železniškemu prometu.

Celih 1800 let je star genialno speljani Trajanov most pri Alcantari na Španskem. V šestih lokih se boči 55 metrov visoko preko reke Tajo v dolžini 200 m in nosi 7 in pol metra široko cestišče. Zgradil ga je Rimljan Gaj Julij Lacer in dasi od takrat še ni bil deležen večje-

ga popravila, še vedno dobro služi svojemu namenu.

Med modernimi železniškimi mostovi je najdaljši Tayski most pri mestu Dundee na Škotskem, ki meri skoro tri in četrt kilometra. Pred 50 leti se je most zrušil pod vlakom in so se skoraj vsi potniki ponesrečili. Potlej so most iznova zgradili in znatno ojačili konstrukcijo.

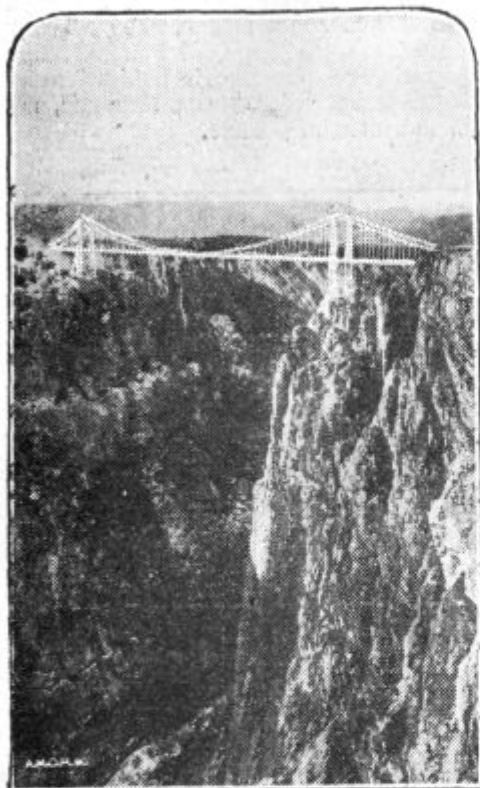
Evropa se ne more ponašati z največjimi mostovi, čeprav jih ima nekaj deset, ki so dolgi okrog enega kilome-

Monumentalni vhod v oba rova simplonskega predora

tra in tudi nekaj takih, ki so nad sto metrov visoki.

Najmodernejši železniški most na svetu je v bližini New Yorka. Dolg je skoro dva in pol kilometra in je veljal do

Most čez reko Arkansas v Zedinjenih državah

mala 3 milijarde dinarjev. Pod njim lahko plove 60 odstotkov velikih morskih parnikov, ne da bi ga bilo treba dvigni-

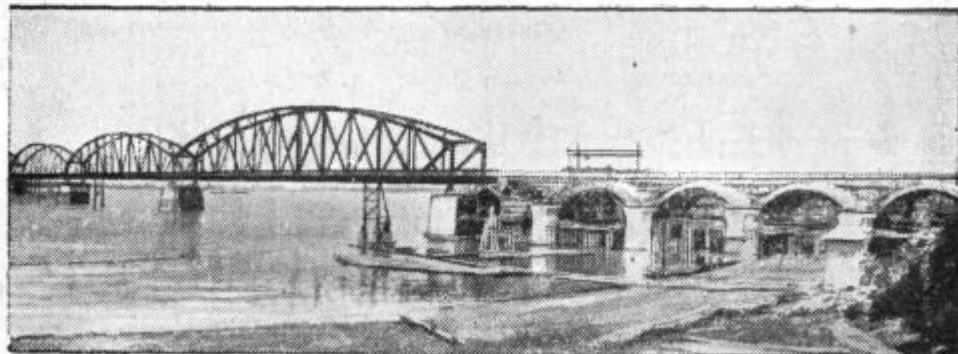
drugi minuti. Preko mostu vozi na dan približno 300 vlakov.

Največji viseči most na svetu drži nad reko Delavare v Zedinjenih državah in spaja Filadelfijo s Camdenom. Most je dolg 2900 metrov, vrhova obeh nosilnih stebrov se pa dvigata 115 metrov nad rečno gladino. 37 metrov široko cestišče je obešeno na dveh 75 centimetrov močnih kablích, katerih vsak je spleten iz skoro 19.000 pocinkanih, 5 milimetrov debelih jeklenih žic. Ta veličastni most, ki je veljal nad dve milijardi dinarjev, pasira vsak dan nad 6000 vozil.

Nekoliko krajši od Delavarskega je novi hudsonski most pri New Yorku, ki bo v kratkem dograjen. Večja sta pri njem nosilna stolpa, ki se vzpenjata 229 metrov nad vodno gladino, še neprimerno večji pa bo promet, ki bo strujil po tem gigantu med New Yorkom in predmestjem New Jerseyem.

Novi viseči most med Beogradom in Zemunom se sicer ne more primerjati s svojimi ameriškimi vrstniki, pač pa bo štel v Evropi med največje mostove svoje vrste.

Toda vsi mostovi, kar jih zdaj drži po svetu, se lahko skrijejo pred načrtom ameriškega mostnega konstrukterja F. Schafferja. Ta je predložil angleški vladi načrt za viseči most nad Rokavskim prelivom med Dovrom in Calaisom. Most bi bil dolg 50 kilometrov in 50 metrov širok, dvigal pa bi se med posameznimi oporniki 15 metrov nad morjem. Oporišča bi slonela na posebnih plavajočih opornih otočjih, ki bi bili tako konstruirani, da bi se avtomatično podajali spremenljivemu vodostanju pri plimi in oseki. Ker pa so Angleži že od-

Pančevski most, eden najdaljših v Evropi.

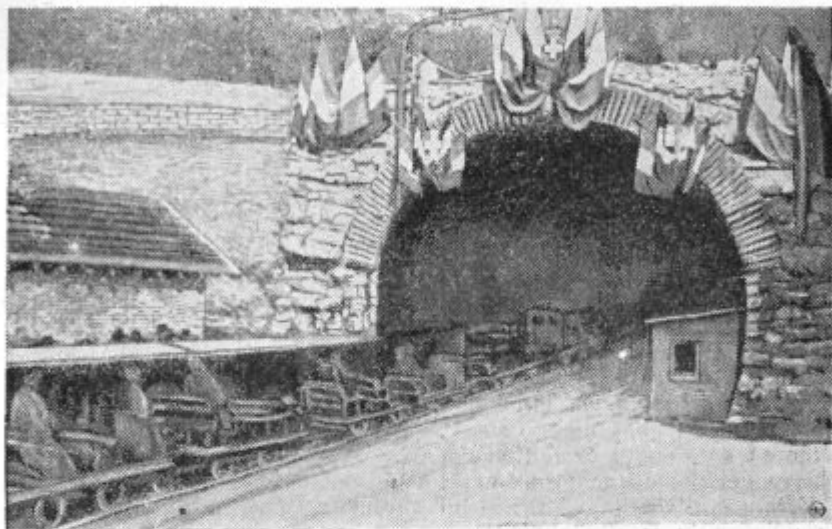
ti. Za prehod ostalih ladij se pa srednji, četverodelni del mostu dvigne z mogočnimi stroji, ki opravijo to delo v pol-

klonili zgradbo kanalskega predora, bo nedvomno tudi ta velikopotezni načrt ostal samo na papirju.

Druga vrsta najmogočnejših zgradb, ki služijo prometu, so predori. Največji tuneli so se zgradili pod Alpami. Simplonski dvojni železniški predor, ki spaja Italijo s Švico, je dolg skoro 20 kilometrov in je veljal nad milijardo dinarjev. Pri vrtanju, ki je trajalo 6 in pol leta, se je ponesrečilo 60 delavcev. Mno-

5000 metrov. Med nje spadata tudi karavanški predor, ki meri 7976 metrov, in bohinjski predor 6339 metrov.

V Italiji grade na železnici med Bologno in Firenzo tunel, ki bo dolg 18.510 metrov, tedaj ne dosti krajši od simplonskega predora. Tudi na Daljnem vzhodu bo v kratkem izvrstan skoro 10

Drugi največji predor na svetu je speljan pod Apenini (med Bologno in Firenzo) ter bo v kratkem izročen prometu

go dražji po človeških žrtvah je bil starejši železniški predor pod Sv. Gotthardtom. Pri tem je izgubilo življenje 800 ljudi, čeprav je skoraj pet kilometrov krajši od simplonskega tunela.

Nekoliko krajši od gotthardtskega predora je tunel pod Lötschbergom, ki meri 14.536 metrov. Naslednji največji predor je v Ameriki v državi Washington ter je dolg 12.475 metrov. Za njim sledita spet v Alpah predora Mont Cenis, ki meri 12.200 metrov in arlberški predor 10.250 metrov. Nadalje imamo v Evropi še 16 predorov, ki so dolgi nad

kilometrov dolg predor med Gumo in Niigatom na Japonskem.

Najstarejši železniški predor so zgradili na Angleškem med Desfortom in Leicestrom 1832. Bil je pa tako ozek, da so morali imeti skozenj vozeči vlaki na oknih rešetke, da bi si kak potnik ne razbil glave pri nagibu skozi okno. Prvi vlak je vodil skozenj sam oče železnic Stephenson, ki si na vožnji skozi svoj pritlikavi tunelček gotovo ni mislil, da bo 100 let kasneje teklo več železnic pod gorami, kakor dotlej na planem.

Beležniki v Franciji

Za rimske vlade so se uvedli v Galijo beležniki, pa tudi kolkovani papir. Ta novotarija je Galce močno razžalila, ker so bili vajeni štetj ustne obljube za svete. V srednjem veku so graščaki, vladike, opati morali imeti beležnike. Kapitular Karla Velikega to izrečna zahteva. Njih naloga je bila: sestavljati zasebnikom službena pisma pod graščakovo, škofovo ali opatovo zaščito. Odkod pa naziv beležnik oziroma notar (iz katerega je nemško ljudstvo napravilo spako: Notnarr): Ciceron je imel osvobojen-

ca, ki je s pridom nadomeščal zloge ali cele besede z znaki. Javni pisarji so prevzeli to tesnopolje ali stenografijo, da se jim je delo hitreje odsedalo. Znak pa se reče po latinsko nota in notarii so se nazvali državni nameščenci, ki so zapisovali pogodbe in rabsodbe.

Dr. H. Demel

Kleopatra in njene predhodnice

(Nadaljevanje)

Sedemnajstletna Tutankamunova vdova v boju

In na koncu te tragedije stoji zopet ženska, skoro še otrok — žena Tutankamunova. Ta je postala vdova, ko ji je bilo komaj 18, mogoče šele 17 let; njen mož Tutankamun je bil najbrže umorjen. Tako je stala sama sredi sovražnega sveta; z vseh strani so se iztezale roke po njenem prestolu. Toda bila je pogumna in energična ženska. Bila je v sorodu z vladarsko hišo Hetitov. Imela je le malo časa. Torej je poslala brzega sla v Azijo h kralju Hetitov: »Moj soprog je mrtev, sina nimam, o Tebi pa pravijo, da imaš mnogo sinov. Če mi moreš dati enega izmed svojih sinov, bi mogel postati moj soprog in kralj v Egiptu.« Ali hetitski kralj je bil premalo odločen in je predolgo čakal, ko je bilo potreba hitrega delovanja. Najprej je poslal sle, ki naj bi preiskali položaj. Nato mu je drugič obupno pi-

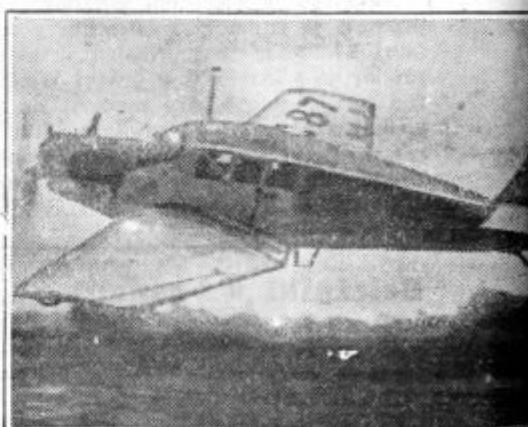
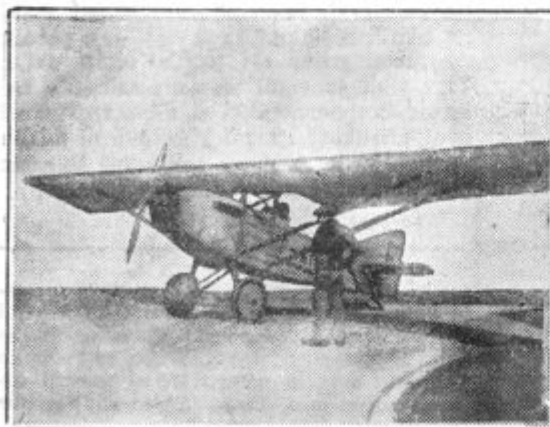
sala: »Zakaj govoriš tako? Samo roga-jo se mi. Tisti, ki mi je bil soprog, mi je umrl, sina nimam... V nobeno drugo deželo nisem pisala, le Tebi sem pisala; daj mi enega svojih sinov, da bo moj mož in egiptski kralj.«

Sedaj jo je hetitski kralj uslišal in poslal enega svojih sinov. Ali dragoceni čas je bil zamujen. Kraljičini sovražniki so zvedeli za zadevo in so bili pripravljeni. Kraljeviča so med potjo počakali v zasedi in ga ubili. Tako je poteza kraljice-vdove zaradi odlašanja hetitskega dvora ostala brezuspešna in tudi njena usoda, proti kateri se je borila, kakor je mogla, je bila zapečatená. Izginila je s pozorišča zgodovine, najbrže tudi ona umorjena od svojih nasprotnikov. S tem ugasne ena najvažnejših egiptskih dinastij.

Žena Ramsesa II.

A tudi v naslednji dinastiji slišimo o ženskah. Ko je po dolgotrajnih bojih v

RAZVOJ LETALSTVA

Enoplošnik je aeroplan, ki ima samo eno glavno nosilno ploskev ali eno dvojico kril. mnogih sodobnih enoplošnikih je ta ploskev strnjena celota, v svojem središču pričvrščena trupu, kakor kaže slika.

Pri drugih tipih je nosilna ploskev razdeljena v dva dela; nameščena vsak na eni strani trupa. Naj bo nosilna ploskev razpolovljena ali ne, vendar imenujemo vsako polovico te ploskve eno »krilo«.

Siriji končno bil sklenjen mir med Ramsesom II., (1292—1225) in Hetiti, je pisala po zaključitvi pogodbe med obema vladarjema žena Ramsesa II. materi vladajočega kralja Mitanijcev, svoji sestri Puduhepi, in ji srčno čestitala k pogodbi. To je dokaz, da je bila ta dama pri pogajanjih politično udeležena in imela kako zaslugo za to, da se je pogodba sklenila. Vedno znova so nežne roke posegale v niti svetovne politike, ki so jih predli faraoni. Vendar ne smemo govoriti o ženski dobi, o ženski vladati. Temveč ta doba nove države, ki kaže množico velikih vladarskih osebnosti na egiptskem prestolu, je ustvarila tudi velike žene s širokim pogledom, ki so znale več kot zapravljati svoje življenje z malenkostnimi haremskimi intrigami in so stale enakovredne ob strani velikih vladarjev. Potem stoletja ne slišimo o kakem pomembnem možu v Egiptu in ravno tako ne o pomembnih ženah. Šele ko je prišla v Egipt grška kultura, grško bitje in omika, ko so Ptolemejci iz rodu Aleksandra Velikega zasedli prestol faraonov, je Egipt še enkrat doživel procvit, še enkrat je imel velikopotezne, omikane vladarje. In tedaj tudi ni manjkalo velikih žena.

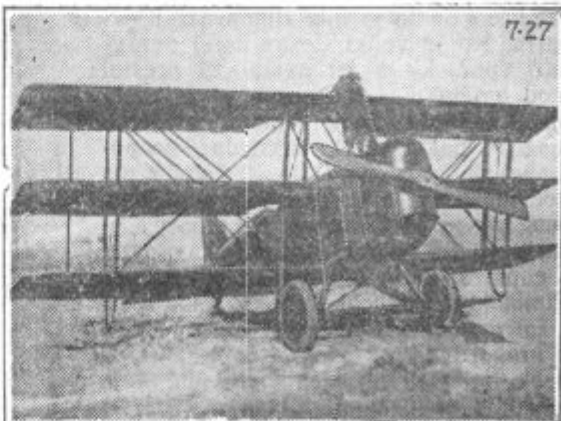
Bratski zakon velike Arsinoe II.

Takoj ob začetku te vladarske rodbine stoji izredna ženska osebnost, velika Arsinoe II. Dvakrat že je nosila kraljevsko krono, dvakrat je izgubila prestol. Obtoževali so jo umora in ji pretilj s smrtjo, zato je zbežala iz Makedonije v Egipt. Tu je dosegla, da so pregnali kraljico Arsinoe I. in je sama posegla po egiptskem prestolu. Končno se je, štiridesetletna, poročila s svojim nekoliko mlajšim bratom Ptolemejem II. Tako je tretjič postala kraljica, in sedaj je do smrti ostala na prestolu. Ta poroka z bratom je bila pač le sredstvo, da doseže vlado, in tako je vladala ne le svojemu kraljevskemu soprogu, ampak tudi deželi in njen vpliv je bil priznan preko meja Egipta zakaj celo v nekem atenskem dekretu ji pripisujejo vpliv na vnanjo politiko.

Proglášena za boginjo

Kako so jo častili in kako so se je bali v njeni lastni deželi, dokazuje dejstvo, da so ji prej nego njenemu soprogu izkazovali božanske časti in jo proglasili za boginjo. Vrsta mest se imenuje po njej, med njimi znamenito mesto Fajum Arsinoites, in Ptolemej sam je dal povsod častiti svojo ženo in

V SLIKI IN BESEDI

Dvoploščnik je aeroplan, ki ima dve glavni nosilni ploskvi, nameščeni druga nad drugo. Tako izmed njiju smatramo za samostojno dvojico kril. Dvoploščnik nima samo zgornjega in spodnjega desnega krila, ampak tudi zgornje in spodnje levo krilo.

Troploščnik je aeroplan, ki ima tri glavne nosilne ploskve, nameščene v treh legah druga nad drugo. V svojem sedanjem razvojnem stanju je troploščnik manj učinkovit kakor dvoploščnik ali dvoploščnik.

ji je postavljajl svetišča. Seveda je zato kot pametna žena spregledala marsikatero slabost svojega moža in ga pustila pri miru; inel je javno celo vrsto ljubic, in eni iz njih, Belestihi, je dal celo izkazovati božanske časti kot Afroditi Belestihi.

Kraljica kot središče duhov

Nič manjši ni bil pomen kraljice za duhovno življenje antičnega sveta te dobe. Aleksandrija je s svojo ogromno knjižnico postala središče helenističnega duha, veliki pesniki in filozofi so živeli v novem svetovnem mestu, in tu, na dvoru izobražene kraljice, se je zbiral krog najbolj slavnih nositeljev tedanje kulture. Srčno prijateljstvo je vezalo kralja učenjakov, slavnega pesnika in vodjo velike knjižnice, z Arsinojo. Povsod v umetnosti čutimo vpliv te velike žene, kateri je posvetil Kallimachos, ko je umrla 270 pr. Kr., zelo lepo pesnitev. Bila je najmogočnejša žena Ptolemejcev, čeprav je imel vsak knez ženo ali pa vsaj prijateljico, ki mu je stala ob strani in mu pomagala vladati. V nasprotju s prejšnjimi časi najdemo tu povsod žene. Njihov vpliv odseva v umetnosti, življenje postaja lažje, mehkejše in gibčnejše, in kultura postaja sentimentalna. Povsod srečavamo pesnice, umetnice in vladarice, vendar ni nobena dosegla Arsinoe.

Kaj je nastalo iz kazni lepe Kleopatre

Samo zadnja tega rodu se ji je zelo približala in to je bila znamenita Kleopatra. Ko je veliki Cesar hotel poravnati spor, ki je bil nastal za prestol med njo in njenim bratom, si je znala ona, najlepša žena Egipta, pridobiti njegovo naklonjenost, tako da ji je pomagal do prestola. Nato je živel z njo več mesecev v ljubezenskih odnošajih. Njun sin je bil Cesarion. Po umoru Cesarja bi bil moral Antonij kaznovati Kleopatru, ki je bila velika sovražnica Rimljanov. Poklical jo je v Kilikijo na južni maloazijski obali. Pripeljala se je v krasni ladji, okrašeni s cvetjem. Goli dečki so stali ob njenih straneh in jo hladili s pahljačami. Mlade deklice, ki so predstavljale morske vile, so spremljale kraljico na njeni poti. Ladja je pristala in z nje se je oglasilo petje in igranje harf. Kleopatra je povabila Antonija na svojo ladjo; rimski general je podlegel njenim čarom. Spremil jo je

nazaj v Egipt in ji bil popolnoma vdan. Ljubil jo je iz vsega srca in živel kakor v sanjah. Na svojo nalogo je popolnoma pozabil.

Strogi Rim

Veselica se je vrstila za veselico in Antonij se ni utegnil otresti omotice. Z nepopisno rafiniranostjo si je izmišljeval spet in spet nove igre in nove slavnosti, da je ustregel svoji lepi ljubici. Ko je Rim izprevidel, da Antonij ne bo rešil svoje naloge, je poslal v Egipt Oktavijana. Antonij je vedel, kaj ga čaka, zato si je rajši sam končal življenje. Umrl je v rokah svoje ljubice. Ko je Kleopatra videla, da Oktavijana ne bo mogla dobiti v svoje mreže, se je dala ugrizniti po strupeni kači in je umrla. To je bilo leta 30. pr. Kr. Z njo je umrla poslednja znamenita ženska starega Egipta, ki je s tem za zmerom končal svojo prošlost in izgubil samostojnost

Varikatura

Gandhi in Mac Donald

Mizica, pogrnite se!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: zelenjavna juha s svežimi kožari, omeletna potica, jabolčni kompot. **Večerja:** testene vrvice z govejo sekanico in solata.

Torek, obed: paradižnikova juha z ječmenčkom, češpljevi cmoki iz paljenega testa. **Večerja:** pljučni haše s polento.

Sreda, obed: na goveji juhi rezanci, govedina garnirana s korenjem, presnim zeljem, praženim krompirjem in čebulno omako. **Večerja:** jurčki in ajdovi žganci.

Četrtek, obed: na juhi (od prejšnjega dne) jetrni cmoki, goveje bržole v omaki, garnirane s krompirjevim žličniki, sadje. **Večerja:** rižot z zmleto svežo svinjino.

Petek, obed: rujava juha z jajcem, kislata repa s kruhovimi cmoki, sirove palačinke. **Večerja:** široki rezanci z drobtinami in maslom, indivijo.

Sobota, obed: na goveji juhi zdrobovi cmoki, govedina garnirana s špinačo, rumenimi kolerabami in praženim krompirjem, sadje. **Večerja:** mladi zajec v omaki, garniran s krompirjevim svaljki.

Nedelja, obed: na juhi ocvrt grah, omeletni narastek, pečen zajec, garniran s pečenim krompirčkom, brusnicami in različnimi solatami (zeljnato, indivijo, motovilcem, radičem), kostanj v snegu. **Večerja:** višnjevo zelje s kostanjem, garnirano s pečenicami.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU.

(količina računana za 4—5 oseb).

Češpljevi cmoki iz paljenega testa. 25 češpljam odstranim pečke in jih nadomestim z malim koščkom sladkorja in stisnem skupaj. V kozico dam pol litra mleka, tri dekagramne presnega masla in sol. Ko začne vreti, vsipljem v mleko med trajnim mešanjem pol litra presejane pšenične moke in mešam toliko časa na ognju, da se testo loči od kozice in kuhalnice. Nato ga odstavim in mešam še dalje, da se ohladi, pri mešam dva jajca, ko je testo gladko vmešano, ga zvrnem na pomokano desko in svalkam v dolgo klobaso. Od tega narežem enakomerne koščke, dovolj velike, da zavijem v vsakega po eno pripravljeno češpljo. Skuham jih v vreli, slani vodi, in ko vro deset minut, jih s penovko pobrem iz kroga na cedilo. V prostorno kozico dam poldrugo žlico masti in zarumenim v nji dve žlici finih drobtin. V drobtinah povaljam vsak cmok posebej in nekoliko opečem ter jih polagam na gorak krožnik. Ko so vsi gotovi, jih potreseš s sladkorjem in dam takoj na mizo.

Rumene kolerabe kot prikuha. Dve srednje debeli rumeni kolebrabi olupim, zrežem na majhne kocke in operem.

Prevrem jih v slanem kropu z žličico kumine in ocedim. V kozici segrejem žlico masti, dam vanjo eno žlico sladkorne sipe; ko porjavi, dodam kolerabe, premešam, osolim in pokrito dušim do mehkega. Ko so mehke, jih potreseš prav malo z moko in zalijem s kropom ali juho, premešam in pokrite dušim na robu štedilnika, do serviranja.

Mladi zajček v omaki. Mladi zajček se imenujejo sprednji deli zajca in drobovje. To zrežem na male kose in skuham v kvaši do mehkega. Kvašo pripravim iz enega litra vode z dvema žlicama kisa, eno zrezano čebulo, petršiljevo in zelenino korenino, timijana in lovorjev list, nekaj zrn popra in malo soli. Med tem, ko se meso kuha, pripravim v kozici rujavo prežganje s poldrugo žlico masti in žlico moke, drobno zrezano čebulo in petršiljem in zalijem nekoliko s precejeno kvašo. Ko se pokuha, da je omaka gladka, dodam osminko litra kisle smetane ali pa s kvašo razredčene paradižnikove mezge, ščepec paprike, malo zmletega timijana in osminko litra rdečega vina. Medtem je meso mehko, pobrem ga iz kvaše in ga vložim v omako. Pokritega dušim na robu štedilnika še pol ure.

Omeletni narastek. Iz osminke litra mleka, enega jajca, osminke litra bele moke in malo soli napravim tekoče testo in spečem štiri rahle omelete. Primerno velik model namažem z mastjo ali presnim maslom, položim eno omeleto na dno in namažem po nji zmleto gnjati. To pokrijem z drugo omeleto in jo nadevam z gosto špinačo, pripravljeno kakor za prikuho. Pokrijem zopet z omeleto in položim po vrhu z mehko kuhanimi cvetačnimi cvetkami, pokapanimi z dvema žlicama kisle smetane. To pokrijem z zadnjo omeleto, potreseš po nji precej naribanega parmezana, pokapljam z raztopljenim presnim maslom, postavim v precej vročo pečico in pečem pol ure.

Pečen zajec: Kvašo, ki mi ostane od mladega zajčka, ohladim in položim vanjo drugi del zajca do prihodnjega dne. Drugi dan odstranim od hrbta in stegenc kožice in ga na gosto pretaknem s slanino, nadrgnem s soljo in natakem na raženj čez pekač. V pekač dam 8 dkg presnega masla, da s tem med pečenjem zajca obliham. K maslu prilijem nekoliko juhe ali čiste kvaše. Namesto na ražnju, ga položim tudi v kozico na razbeljeno mast in ga med pridnim oblivanjem spečem do mehkega. Pokapljam ga od časa do časa nekoliko z limoninim sokom. Mlad zajček je v dobri pol uri gotov. Starejša žival mora za tak način priprave biti dobro obležana in prekvašena ter se mora peči najmanj eno uro. Pečenega zrežem na lepe kose, izločim hrbtno kost, kračice narežem na poševne kose in zložim pečenko v naravno obliko na

topel krožnik. V omako dodam še kepico francoskega masla in oblijem z njo meso.

Višnjevo zelje s kostanjem in pečenicami. Listom višnjevega zelja izrežem debelejša rebra, nato liste operem in v slanem kropu skuham, odcedim in z mrzlo vodo na cedilu oblijem, ožmem in zrežem na rezance. V kozici razbelim žlico

masti in eno žlico drobno zrezane preka-jene slanine, dam vanjo drobno zrezanega petršilja in čebule ter pol žlice moka. Ko porumeni, dodam zelje, zalijem nekoliko s kropom ali juho in pokrito dušim. Ko je zelje že dovolj zdušeno, dodam pččen olup-ljen kostanj, premešam ali garniram s tem pečenice. U—a.

ČLOVEK IN DOM

Slike v stanovanju

Ako hočemo stene našega stanovanja okra-siti s slikami, moramo to storiti s premisle-kom in izbirlčnostjo. Obešanje slik po stenah vse vprek, brez vsakega sistema, ni pamet-no. Predvsem moramo slike izbirati po umetniški vrednosti. Kič, kakoršen še v da-našnjih dneh dolgočasi gostilniške »extra

štibelcec, se je preživel. Raje malo ali nič slik po stenah, kakor neokusne podobe brez vsake vrednosti in duše, le zato, da so stene pokrite. Stene moderno opremljenega stano-vanja ne smejo biti preveč pokrite s slika-mi, toda te, kar jih je, naj predstavljajo go-tovo umetniško vrednost, bodisi, da so ori-ginali priznanih umetnikov ali samo dobre fotografije naših divnih pokrajin.

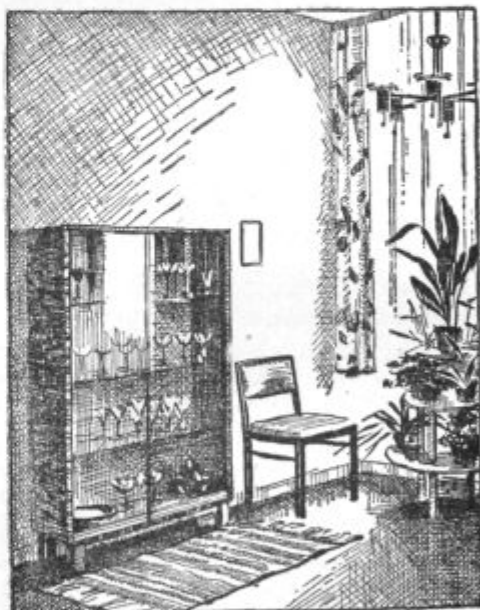
Ako želimo v eni sobi obesiti več slik na eno steno, moramo paziti, da je celoten vtis obešenih slik v prijetni harmoniji, ki ne ža-li očesa in čuta. Če so slike, ki jih obesimo v ravni vrsti na steno, različne velikosti in širin, morajo njih spodnji robovi biti v ravn-i črti (glej sliko). Pazljivemu obiskovalcu naših umetniških razstav se tudi v tem po-gledu smisel in okus za to izšola.

Svilene senčnike pri svetilkah osnažimo najbolje s čisto, mlačno deževnico, kateri prilijemo nekoliko kisa. V to poma-kamo snažno gobo in z njo izbrišemo senčnik do čistega. Nato ga obesimo med okno na močan preprih, da se čim prej osuši.

Steklena omara ali vitrina

K sodobni opremi moderno urejene obed-nice spada poleg bifeja še steklena omara ali vitrina. Taka vitrina sestoji iz dveh stranskih in sprednje premakljive steklene stene. Ali pa je zadaj in ob straneh iz lesa in le spredaj s steklenimi vrati.

V vitrino hrani gospodinja dragocene kri-stalne, porcelanaste in srebrne predmete, ki predstavljajo dragoceno, umetniško red-

kost, ki ne pride v bifeju ali jedilni kreden-ci do prave veljave in je v trajni nevarno-sti, da se ga premika sem ter tja in pri tem lahko razbije ali oškrbi. To so fini moka-servici, čašice, skodelice, vaze, doze, ki pred-stavljajo vsaka posebno vrednost. Zbirka fi-gurin, plastik in drugih zanimivih redkosti. — Kakor v drugih stvareh, se tudi v tem, po vsebini take vitrine zrcali umetniško razu-mevanje in dobri okus gospodinje.

Urejuje Ivan Podržaj. — Izdaja za konzorcij Adolf Ribnikar.
— Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. —
Vsi v Ljubljani.

sport jim je utrdil voljo in značaj, ki jim ne dopuščata potvorjenih izrazov ali dolgočasnega izraza. Na sportnem prostoru ne poznajo koketiranja in ničurnosti; takšne so seveda drugod. Ker se zavedajo lastnih moči, ne poznajo pravega strahu ali pretirane sramežljivosti. Seveda v tem ni treba najti kamna spotike; sportnice so na sportnem prostoru oblečene vse enako tako, kakor je za panogo, ki so se ji posvetile, najbolj primerno. Pri opazovanju njihovih vaj mora gledalec samo občudovati in strmeti nad temi liki kakor nad kipi starih Grkov. Dasi ženska na sportnem polju ni več ženska v vsakdanjem smislu besede, je vendar njen pojav vedno še ženski, popolnoma drugačen kot moški. Tudi v borbi z nasprotnicami kaže ženska še vedno gibe in kretnje, ki so samo njene in ki še vedno pričajo o njeni dražesti. Zanimivo je, da vsega tega ne počenja zaradi svojega ženskega nagona, da bi ugajala, temveč v resnici samo zato, ker se tudi v sportni boj spusti z vso svojo požrtvovalnostjo in odločnostjo.

Najbolj prepričevalne se kažejo te ženske lastnosti, kadar je na tekmi. Njena ljubkost se kaže pri vsaki kretnji in je ne more zatajiti. Kar pogledjte igralko z raketom, ko si po končanem setu z ljubko kretnjo obriše pot s čela. Tako more samo ženska! Kar pogledjte tekačico na progi, s kako dražestjo drži neznan robček med prsti in nese bel trak na čelu ter hiti na cilj kakor lahkokrila lastovica z žice na žico! Tako more samo ženska! Kar opazujete plavačico, kadar se po končani točki dvigne iz vode ter si otrese temne kodre,

katerih se drži nekaj kapljice vode! To je samo ženska kretnja! Kakšen smeh igra na ustih zmagovalki in kakšna je bol, ki jo razodeva obraz premagane. Tako se smešljajo in žalostijo samo ženske! Mala in bela ročica, ki meče disk, spominja na roko Artemide, meča razburjene tekmovalke v skokih sliči onim divne Atalante; žensko telo, ki se dviga iz valov, spominja na Venero, ko je vstala iz morja.

Vsa ta opazovanja nazorno kažejo, da ženska ljubkost zaradi fizičnih vežb nima škode. Celo nekatere kretnje, ki so morda v celem manj estetične in neharmonične, zna ženska spremeniti v elegantne in ljubke. Kljub sportnemu udejstvovanju se ženske niso odrekle svojemu velikemu privilegiju in onemu božanskemu daru, dražesti. V dokaz naj opozorim samo na skrbnost, s katero si izbirajo svoje sportne kostume. Ni je prvakinje, ni je zmagovalke, ni je sportnice, ki bi poleg sportnega navdušenja ne pokazala obenem tudi dobro razvitega okusa za eleganco v obleki.

Malo je primerov, da bi se sportnice vnele za na zunaj nelepe in manj okusne panoge. Velika večina zna odlično izbirati in vsaka je našla panogo, v kateri je gotovo še ljubkejša in privlačnejša. Mnogo je celo takih, ki se rajše odrečejo tej ali oni priljubljeni sportni igri ali borbi iz strahu, da ne bi zaradi tega izgubile v ljubkosti in simpatijah. To sicer ni popolnoma sportsko vendar je dobro in pravilno. Sportnica in dražest ne moreta biti ločeni; ženska v sportu in njeni čari so eno, popolno in nerazdružljivo!

„Veseli v resnih časih“

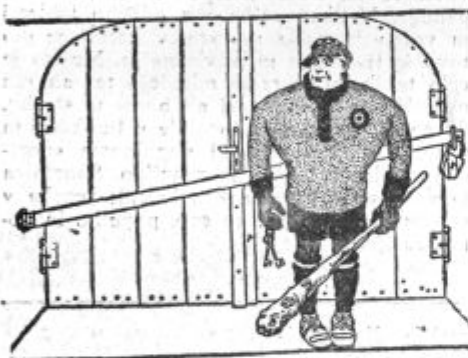

Tudi v »starih dobrih časih« ni bilo bolje. Ta risba iz leta 1847 dokazuje napačnost mnenja, da so sedanje gospodarske razmere v zvezi s polomi velebank nekaj »nezaslišanega«. V Evropi je bilo in bo še mnogo gospodarskih težav. »Ne obrnite se, konkurz gre okoli!« velja pač za vse čase.

HUMOR V SLIKAH

»Zakaj si ga pozdravil tako hladno? Ali si jezen nanj?«
»Da, dve sto dinarjev mu dolgujem!«

Nogomet
Kako si Janezek predstavlja vratarja

Tudi eden, ki ga je očebelila brazdolica

Potniki v zrakoplovu pri jutranji telovadbi

»Vi pa mnogo čitate!«
»Da vselej, ko se moja žena oblači, vzamem knjigo v roko!«

Višek

Ljubljančan: »V naši družini, se mi zdi, imamo starostni rekord... Vidite, stric mi je umrl v 110. letu.« — Lemberžan: »Sto deset let... To ni nič... Jaz sem izgubil teto v 120. letu!« — Ribničan: »I, kaj bi tisto... Jaz pa vam eno povem, ki se vam že zdi: v moji družini ni še nihče umrl!«